

Na een lange werkdag het kolengruis afspoelen en weer terug naar huis. In topdagen werkten er zo'n vijftigduizend mijnwerkers in de Zuid-Limburgse mijnen. Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Nederlandse Staatsmijnen organiseert Studium Generale met anderen een programma over het Limburgse mijnverleden. Een onderdeel daarvan is een fototentoonstelling van Frans Welters waarvan hiernaast een exemplaar. Zie pagina 7

2 'Jezuïetencollectie verkopen? Zijn jullie gek geworden?'

3 Rector Kruseman wil bindend studieadvies voor hele universiteit

5 MUCH wordt veel te medisch, vindt gezondheidseconoom Wim Groot

8-9 Tanslezing: Britse ex-non op zoek naar een andere god

Nijs wil student tweede studie zelf laten betalen

"Als je méér wilt op intellectueel niveau, word je gestraft"

Als het aan demissionair staatssecretaris Annette Nijs ligt, komen tweede en derde studies straks voor rekening van de student. Onbegrijpelijk, klinkt het in Maastricht. Student rechten en cultuurwetenschappen Mare van den Eeden: "Als je méér wilt op intellectueel niveau, word je gestraft."

"Ik vind het geen taak van de overheid om de studie economie te betalen van iemand die ook al rechten studeert", vertelde Nijs afgelopen maandag aan de studentenorganisaties ISO en LSVb. Daarvoor zijn de financiële problemen van de overheid te groot.

In Maastricht zijn ongeveer 425 - een kleine 4 procent - van de in totaal 11.300 studenten ingeschreven bij twee of meer studies, landelijk is dat ongeveer 10 procent, oftewel 30 duizend mensen. De universiteit ontvangt op dit moment niet alleen voor de eerste studie, maar ook voor de tweede een bijdrage van de overheid: bij inschrijving als eerstejaars en als het diploma gehaald is. Dat moet ophouden, vindt Nijs. Studenten zouden dit gat moeten dichten door een eigen bijdrage van ten minste 500 euro.

Rector Arie Kruseman vindt de maatregel "kort door de bocht". "De staatssecretaris belemmert studenten die meer willen, die uit zijn op een brede academische vorming." "Bijzonder spijtig", vult de directeur van het studentenservicecen-

trum, Nick Bos, aan. "In de nieuwe bacheloropleidingen is de ruimte om vakken elders te volgen niet groot. Iemand die zich optimaal wil ontwikkelen, moet wel twee studies doen."

Maastrichtse dubbelvakkers zijn evenmin gelukkig met het plan. "Twee studies is sowieso al duurder, denk maar aan de extra boeken die je moet kopen. Daar worden we al niet voor gecompenseerd", vindt Jan Wouter Kruyt, eerstejaars European Studies en cultuurwetenschappen. Toch zal hij als het moet de 500 euro betalen, want "ik wil meer werk op mijn schouders nemen. Bij CWS hebben we maar zes contacturen per week, ik kan meer aan en ik vind het ook leuk."

Irene Duijn, net afgestudeerd in de internationale bedrijfskunde en al een heel eind op weg met CWS, is minder zeker. "Ik had nooit twee studies kunnen doen als het collegegeld was verdubbeld. Vijfhonderd euro is minder erg, maar ik denk dat mensen die twijfelen de stap niet zullen wagen. Ik was toen heel zeker van mijn zaak, maar je weet uiteindelijk nooit hoe een tweede opleiding uitpakt. Ik moest mijn baantje opgeven, gelukkig waren mijn ouders

bereid om dat te compenseren." Duijn verwacht dat het aantal dubbelaars snel zal teruglopen. "Er haken veel studenten af, weet ik uit eigen ervaring, maar ze blijven vaak ingeschreven. Ik begon samen met tien andere dubbelstudenten aan CWS. Drie jaar later zijn er nog maar een paar daadwerkelijk over."

Rector Kruseman bevestigt Duijns woorden. Er zijn inderdaad veel enthousiastelingen die aan een tweede vak beginnen, maar daar nauwelijks resultaten halen. "Een soort snuffeltraject dat veel energie van een opleiding vraagt, maar uiteindelijk het rendement omlaag haalt. Ik pleit er daarom voor om in het eerste jaar zoveel mogelijk te selecteren, zodat mensen die niet meekunnen, er meteen uit worden gehaald." Nick Bos verwacht, juist vanwege de kleine aantallen, geen grote financiële schade voor de Universiteit Maastricht. Hij is beducht voor een ander Haags plan dat op stapel ligt: "Het idee om voortaan nog maar één studie te bekostigen. Dat betekent dat de UM geen geld meer krijgt voor een afgestudeerde hbo-er die bijvoorbeeld gezondheidswetenschappen wil studeren."

■ Riki Janssen

?! Eens of oneens?

"Actievoeren is tijdverspilling; een zinloos middel dat nauwelijks iets oplevert"

Reageren? Zie pagina 2 van deze Observant

UM steunt actie 12 november

Het college van bestuur en de universiteitsraad staan unaniem achter de actieplannen van het Platform 12 november. Die dag organiseert het gelegenheidscomité een demonstratie in Den Haag tegen de bezuinigingsplannen in het hoger onderwijs.

De studenten van Nsem dienden donderdag tijdens de universiteitsraad een motie in met de vraag om het komende protest te ondersteunen. Rector Arie Kruseman zei dat hij nog tot één dag voor het regeerakkoord had verwacht dat er - "na vijftien jaar bezuinigen" - juist extra geld voor hoger onderwijs zou komen. De zogenoemde efficiencykorting waar staatssecretaris Nijs vervolgens mee kwam, viel hem rauw op het dak. "Ik protesteer daar krachtig tegen; wij werken helemaal niet inefficiënt." Hij zegde toe dat studenten die naar Den Haag willen "geen persoonlijk nadeel zullen ondergaan" door eventueel verplicht onderwijs of toetsen op die dag. Het college van bestuur stelt echter geen geld beschikbaar voor bussen - iets waar Nsem ook om had gevraagd. Wel stuurt het een mail naar studenten en faculteiten om te melden dat het begrip heeft voor de actie.

De Maastrichtse afdeling van het comité, waar naast Nsem ook 'losse' studenten aan deelnemen, zorgen nu zelf voor in ieder geval één bus om "samen naar Den Haag te trekken". Opgeven kan via www.nsem.nl. Landelijk wordt het protest inmiddels ondersteund door de meeste colleges van bestuur, universiteitsvereniging VSNU, verschillende personeelsbonden en de fracties van PvdA, D66, GroenLinks en SP.

■ Marieke de Wit

Jezuïetencollectie verkopen?

"Een oase in de Maastrichtse boekenwoestijn"

De vierdelige anatomische atlas van de Duitse gynaecoloog Justus Christianus Loder, uitgegeven tussen 1794 en 1803; Johan Nieuwofs Gedenkwaardige Brasiliaanse zee- en lantreize uit 1682. De universitaire Jezuïetencollectie omvat in totaal een kwart miljoen oude, zeldzame geschriften. Die brengen vast genoeg geld op om het huidige financiële leed aan de UM te verlichten.

Een goed idee? "Het is niet aardig van jullie om zo'n onbehoorlijke vraag aan de lezers te stellen", reageert **Ernst Homburg**, docent bij cultuurwetenschappen. "Het college van bestuur zou eens op verkeerde gedachten kunnen komen. Dat Vredevoogd in Leiden zoiets heeft durven opperen is al erg genoeg. Wellicht aanvankelijk om louter te shockeren, maar jullie zien: zulke zaken gaan een eigen leven leiden."

De plannen van de Universiteit Leiden zijn het shockeer-stadium reeds lang voorbij: de bibliotheek dient er een inventaris van de bijzondere kunstcollecties te maken, met het oog op een mogelijke verkoop. De Leidse - voorheen Maastrichtse - collegevoorzitter Vredevoogd vindt het namelijk niet verantwoord om nóg meer wetenschappers te ontslaan als het kabinet zijn bezuinigingsplannen doorzet.

Homburg: "Vredevoogds universiteit ligt op de as Den Haag - Amsterdam, dus op korte reisafstand van fantastische bibliotheken. Hier in de Maastrichtse boekenwoestijn is de Jezuïetencollectie een oase. Onmisbaar voor cultuurwetenschappen en andere humaniora."

En voor het geval een wijsneus over internet begint: "Dat alles binnenkort toch op het web staat is een volstrekte illusie. Bovendien: op verschillende historische vragen kan alleen een fysieke inspectie van het eigenlijke boek antwoord geven."

Ook Homburgs CWS-collega **Frank Huisman** toont zich geen voorstander. "Bij het lezen

van de stelling kwam mij een waas voor ogen", schrijft hij. "Alleen al het feit dat die wordt opgeworpen, betekent dat er sprake is van gedachtevorming: dat een verkoop van de Jezuïetencollectie op zijn minst niet wordt uitgesloten. Mijn verstand staat daar werkelijk bij stil. Waar eeuwenlang liefderijk is gecollecteerd, wordt nu ongegeneerd uitverkoop gehouden." Tegelijkertijd verbaast het hem niets dat "een universiteitsbibliotheek die vooral wil 'decollectieëren' en digitaliseren, en een college van bestuur dat zijn financiële problemen denkt op te lossen met gedrochtelijke operaties als de modi", tot een dergelijk voornemen zou komen. Hij ondertekent met "voormalig (niet voor niets!) voorzitter van de bibliotheekcommissie faculteit der cultuurwetenschappen".

Homburg en Huisman kunnen gerust zijn. Rector **Arie Kruseman** reageert verbijsterd op het idee. "Geen sprake van. Dat is cultureel erfgoed, dat dient niet gemarchandeerd te worden."

Los van "de bijzondere historische waarde van de Jezuïetencollectie", verwerpt geneeskundestudent **Joost Romme** het plan nog om een andere reden: zo'n eenmalige verkoop lost de financiële problemen niet op, volgens hem. Het college van bestuur moet "SAMEN met de faculteiten zoeken naar adequate manieren om de begrotingstekorten weg te werken". Misschien kunnen de computers een jaartje langer mee, of kunnen faculteiten bepaalde activiteiten voortaan samen aanbieden.

Een slagveld tussen faculteiten en de Minderbroedersberg moet voorkomen worden, vervolgt hij wijs. "De universiteit moet zich bezig houden met onderwijs en onderzoek, niet met het spelen van Stratego."

Tot slot een tip voor de liefhebber: de Jezuïetenkalender 2003 is uit. Voor euro 8,50 te koop bij VVV, UM Copyshops en de University Gift Shop. Zo brengt de collectie toch nog wat geld in het laatje.

■ **Marieke de Wit**

?! Op 12 november gaan studenten in Den Haag demonstreren tegen de bezuinigingen in het hoger onderwijs. Eens of oneens:

"Actievoeren is tijdverspilling; een zinloos middel dat nauwelijks iets oplevert"

Eens of oneens? Reageren kan via www.observant.unimaas.nl. Stuur je reactie zo snel mogelijk, maar uiterlijk voor maandag 18 november, 16.00 uur. De redactie maakt een selectie uit de inzendingen en kort ze eventueel in. Anonieme reacties worden niet geplaatst. Onder de lezers wordt een boekenbonnet verloot.

Tijdbeheer

De dag voor vertrek belde ze op: of ze nog mee kon, dit weekend naar het klooster. Met de stage had ze het kunnen regelen, het geld had ze bij elkaar gesprokkeld, en Affligem, bij echte Benedictijnen, dat leek haar zo mooi. Herkenbare situatie: de late beslissers, inschrijvingen op de valreep. Of over de valreep heen. Je besluit een groep niet door te laten gaan, en dan melden zich na de datum nog voldoende deelnemers voor een compleet gezelschap. Je hoofd en agenda richten zich al op andere zaken, maar ja, ze zijn wél gemotiveerd. Toch doorgaan?

Noemen we dit een structureel probleem? Agenda's van steeds meer mensen kennen steeds meer onzekere data. Als dit niet door gaat, dan kan ik daar wel heen, maar als die vriend langs zou kunnen komen, dan doe

ik weer liever iets anders. Het beeld van een kaartenhuis komt op: allemaal beslissingen van heel diverse mensen staan tegen elkaar aan; valt er één afspraak weg, dan komen

alle andere in beweging.

Nee, dan het klooster. Dagelijks stipt 12.00 uur middaggebed, 12.12 middagmaal, tot 12.42. Exact dertig minuten voor het eten van soep, hoofdgerecht, stuk fruit en toetje. Daarbij luisteren naar een lezing uit een boek, zomaar begonnen en met de bel van de abt zomaar beëindigd. Nu is het mooi geweest, morgen verder. Dit alles op grond van de regel van Benedictus, opgesteld zo rond 600, waarin een complete bedrijfsstrategie is neergelegd. Wil Derkse, hoogleraar filosofie in Nijmegen, maakte er een nieuwe versie van, 'Een levensregel voor beginners', waarin hij alle voordelen nog eens op een rijtje zet. De heldere begrenzingen beschermen de mensen en het instituut. Grenzen in de tijd maken duidelijk dat aan alles een eind komt, morgen is er weer een dag, laat je niet gek maken.

In Affligem hebben ze het zo duizend jaar uitgehouden, en over de volgende eeuw maken ze zich niet druk - iedere dag heeft aan zichzelf genoeg. De paradoxale combinatie van een leven bij de dag met een eeuwigheidsvisie. Benedictijnen en boeddhisten ontmoeten elkaar graag: het nu is een eeuwig-

heid, het eindeloze laat zich vinden in het eindige moment. Maar op zondagmiddag om 13.39 uur ging onze bus terug. Vanaf dat moment tracht de wet van de agenda-als-kaartenhuis weer de macht te grijpen. De grenzen van tijd en taken vervagen, de roep om nog even dit en snel dat er bij gaat weer klinken. Eigenlijk past dat ook veel beter bij mijn karakter. Tijdens het schrijven van dit stukje heb ik mail opgehaald, een telefoontje beantwoord, overlegd over wie vanavond zal koken en me verdiept in het eerste loonstrookje van mijn zoon. Monnik zal ik wel nooit worden, met voor dertig mensen slechts één pc in de bibliotheek en geen partner en kinderen. Maar ergens blijf ik me zo wel een beginner in het leven voelen, die voortdurend tegen onverwachte grenzen oploopt. Die zich tot het laatste moment afvraagt of hij naar de jaarvergadering van z'n beroepsvereniging zal gaan, en of hij die cursus waar maar zes inschrijvingen voor zijn door zal laten gaan. Als er zich nu nog iemand opgeeft ...

■ **Roel Bosch**, studentenpastor, verbonden aan Tafelstraat 13

Colofon

Onafhankelijk weekblad van de Universiteit Maastricht, uitgegeven door de Stichting Observant

Redactieadres

Keizer Karelplein 10 (begane grond)
Postbus 616
6200 MD Maastricht
T 043 - 38 83 174
F 043 -38 84 889
E redactie@obs.unimaas.nl
W www.observant.unimaas.nl

Stichtingsbestuur

Fons Coomans, Melissa Llanes, Marloes Rikhof, Rein de Wilde

Redactieraad

Herco Fontein, Woody van Olffen, Andrea Ruissen, Casper Vlaar

Redactie

Riki Janssen (hoofdredacteur) T 38 83 280
Wammes Bos T 38 83 128
Tons van den Bosch T 38 83 125
Maurice Timmermans T 38 82 536
Marieke de Wit T 38 83 471
Josje Weusten (stagiaire) T 38 83 307

Beheerder

Marlies In de Braekt

Redactie-assistent

Marion Janssens

Aan dit nummer werkten verder mee:

Maartje Krabbe, Pim de Kuijer, Niels van der Laan, Hans Philipsen, Rob Willems, Roel Willems

Fotografie

Philip Driessen, Ram van Meel

Opmaak

Simone Golob

Basisontwerp

Studio Dumber, Rotterdam

Vertaling

Talencentrum/Language Centre
Universiteit Maastricht

Druk

Em. de Jong b.v., Baarle Nassau

Mededelingen

Voor het inleveren van mededelingen zie aanhef op mededelingenpagina

Advertenties

Marlies In de Braekt

Tarieven op aanvraag verkrijgbaar

(Voor Paarlts zie info bij Paarltsjes)

Abonnementen

Leden van de universitaire gemeenschap ontvangen het blad gratis. Afgestudeerden en andere belangstellenden kunnen zich abonneren voor € 22,00 per jaar. Losse nummers € 0,65

HOP

Observant is aangesloten bij het Hoger Onderwijs Persbureau

© Stichting Observant

Niets uit deze uitgave mag zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de hoofdredacteur geheel of gedeeltelijk worden overgenomen

Maastrichts economieonderzoek tweede in Nederland

Het economieonderzoek in Maastricht staat landelijk op de tweede plaats, achter de Universiteit van Tilburg. Dat blijkt uit een visitatierapport van de universiteitenvereniging VSNU. Desondanks maakt de faculteit zich zorgen over haar wetenschappelijke productiviteit.

Iedere vijf jaar beoordeelt de VSNU het onderzoek op kwaliteit, relevantie, productiviteit en levensvatbaarheid. In 1995 stond economie in Maastricht nog op de eerste plaats in vergelijking met de Nederlandse zusterfaculteiten. Alle programma's van METEOR - de school waarin het facultaire onderzoek is ondergebracht - krijgen een dikke voldoende. Het programma *Finance* noemt de visitatiecommissie zelfs 'uitmuntend'.

Toch zijn de economen niet tevreden. Vooral het cijfer voor 'productiviteit' - promoties en

publicaties - is flink gedaald sinds de vorige keer: van 3,75 in 1995 naar 3,00, op een schaal van 1 tot 5. Zorgelijk, meent portefeuillehouder onderzoek Jean-Jacques Herings. "Temeer omdat de andere faculteiten op dit punt juist beter zijn geworden."

Een belangrijke oorzaak is geldgebrek, zegt hij. "In vier jaar tijd is het aantal studenten hier gestegen van 2,5 duizend naar vierduizend, terwijl we bijna geen extra personeel konden aannemen." Het gevolg: de medewerkers hebben hun handen vol aan onderwijs en komen niet meer toe aan publiceren.

Verder hebben in Maastricht ook de productiefste onderzoekers flinke onderwijstaken, waar die zich elders volledig op de wetenschap kunnen richten. Omgekeerd zijn er docenten die, ondanks ruimte voor onderzoek, nauwelijks publiceren. Het bestuur denkt erover om mensen voortaan meer te laten doen waar ze het beste in zijn.

Het wetenschappelijk personeel in de faculteitsraad zei in de laatste vergadering te vrezen voor "doecerboeren" die zich niet meer vernieuwen. Herings onderkent dat probleem. "Aan uitgebluste mensen hebben we niets. Bovendien zouden studenten niet meer in aanraking komen met de beste onderzoekers, dat is ook niet wenselijk." Binnenkort organiseert de faculteit een discussiemiddag over het onderwerp.

Om het aantal promoties op te krikken hebben de economen inmiddels geld gereserveerd voor extra aio's.

Overigens is ook het onderzoek van International Business gevisiteerd. De uitkomsten daarvan zijn nog niet officieel bekendgemaakt, maar volgens Herings lijkt het resultaat sterk op dat van economie: goed onderzoek, maar de productiviteit blijft achter.

■ *Marieke de Wit*

Dure diensten

Het college van bestuur gaat twee miljoen euro verdelen onder de faculteiten, ter compensatie van de sterk gestegen dienstverleningslasten. Het gebruikt voor dat doel een financiële meevaller van het rijk.

De faculteiten bleken, mede door de duurder geworden diensten, hun begrotingen voor 2003 niet of nauwelijks rond te kunnen krijgen. Oorzaak van de stijging waren investeringen als de bouw van een nieuwe universiteitsbibliotheek en de invoering van het financiële administratiesysteem SAP. "In het verleden is met instemming van de faculteiten hiertoe besloten. Niemand vroeg zich toen af: wie gaat dit betalen", zei collegelid Anne Flierman onlangs in *Observant*.

Het geld wordt verdeeld buiten het interne verdeelmodel UMA om: faculteiten die het hardste zijn getroffen, krijgen het meest. Economie en bedrijfskunde incasseert met acht ton het grootste bedrag.

■ *MdW*

Albert Heijn

Albert Heijn wil winkeltjes openen op universiteiten en academische ziekenhuizen. "Wij zoeken locaties uit waar veel *traffic* is", zegt woordvoerder Ingrid Kuilenburg. In gewoon Nederlands: er moeten veel mensen langskomen die snel iets willen halen: het avondeten, een broodje voor onderweg of een fruitontbijtje. Op deze wijze wil de grootgrutter serieus de concurrentie aangaan met het patatje.

De eerste 'AH to go' zit sinds kort in het Academisch Medisch Centrum in Amsterdam. Welke universiteiten in aanmerking komen, wil Kuilenburg niet kwijt.

■ *HOP*

UM wil af van onveilig 'kantoorgedrag'

Vertrouwelijke informatie open en bloot op het bureau, het wachtwoord voor de pc zichtbaar op het scherm geplakt. Onveilig gedrag waar de Universiteit Maastricht van af wil. Daarom start deze week een awarenessprogramma.

Zo'n vier keer per jaar kraakt een *hacker* het netwerk van de UM. Zo wist in mei van dit jaar een zoon van een medewerker door te dringen in de wachtwoordendatabase van de universiteit. Afgelopen september werd de server van het studentenservicecentrum gehackt. Schade: samen zo'n 57 duizend euro.

Wie zijn computer onbeheerd achter laat of zijn wachtwoord op een sticker onder het bureau plakt, maakt het onverlaten wel erg makkelijk

om toegang tot universitaire bestanden te krijgen. Dat moeten medewerkers en studenten "tussen de oren" krijgen, legt projectleider Bart van den Heuvel van ICT servicecentrum uit.

Via een videoband krijgen in eerste instantie medewerkers, en later mogelijk ook studenten, te zien wat er allemaal mis kan gaan. Ook komt er een lijst met huisregels als: zorg voor screensavers met een wachtwoord, scherm mobiele apparatuur af met een pincode, open geen verdachte email en laat sleutels van kamers en kasten niet slingeren.

Medewerkers van ICTS doen onder begeleiding van het adviesbureau InfoSecure als eerste aan het awarenessprogramma mee. In 2003 zijn de faculteiten en servicecentra aan de beurt. Daarnaast zullen die moeten inventariseren

hoe veilig hun bedrijfsprocessen zijn zoals de studentenregistratie en wat eraan verbeterd kan worden.

Van den Heuvel verwacht niet dat de universiteit in één jaar "superveilig" is. "Als je nu op 40 procent zit, ga je niet naar 90, maar naar 60 of 70." In de tweede fase van het project worden besluiten genomen over technische oplossingen. Moet er een *firewall* komen waarmee het voor indringers moeilijker is om op het universitaire net binnen te komen of moeten medewerkers voortaan iedere week hun password veranderen? "De eerste oplossing heeft consequenties voor de snelheid, met de laatste doe je medewerkers nogal wat aan", aldus directeur René Kocken van het ICTS.

■ *Tons van den Bosch*

Bindend advies

Rector Arie Kruseman vindt dat alle Maastrichtse opleidingen een bindend studieadvies (BSA) moeten krijgen. In een nog niet verschenen discussienota over selectie van studenten stelt hij dit onderwerp aan de orde.

"Om de academische vorming te waarborgen, moet je kunnen selecteren op mensen die geschikt zijn voor een universitaire studie. Het bindend advies is daarvoor een instrument", zei Kruseman donderdag tijdens de universiteitsraadvergadering. Onlangs stemde die raad nog unaniem tegen een BSA bij het University College Maastricht, de nieuwe opleiding voor excellente studenten.

De faculteit economie en bedrijfskunde stuurt al drie jaar haar slecht presterende eerstejaars naar huis met een negatief advies - naar volle tevredenheid. Rechten voerde het selectiemiddel vorig jaar in, maar moet het nog evalueren.

De nieuwe collegevoorzitter Jo Ritzen zal Kruseman waarschijnlijk steunen in diens wens om het BSA overal in te voeren. Tijdens zijn ministerschap toonde hij zich een warm voorstander van het middel.

■ *MdW*

Meevaller

Minister Van der Hoeven en staatssecretaris Nijssen willen 35 miljoen euro per jaar meer uittrekker voor herbouw en renovatie van universitaire gebouwen. Het bedrag wordt stapsgewijs vrijgegeven. In 2004 komt er 15 miljoen, in 2005 25 miljoen euro en vanaf 2006 krijgen de universiteiten de volle 35 miljoen per jaar. De bedragen komen bovenop de 5 miljoen structureel die het kabinet eerder hiervoor had bestemd.

Met de toekenning zou een oude wens van universiteitenvereniging VSNU worden gehonoreerd. De instellingen kregen in 1995 het vastgoed van het rijk cadeau zonder voor nieuwbouw en renovatie -totale kosten volgens de VSNU 36 miljoen per jaar- te worden gecompenseerd. Gevolg was dat onder andere de Universiteit Maastricht geld leende om haar bouwplannen te realiseren.

De hoge huisvestingslasten zijn één van de belangrijkste oorzaken voor de verslechtering van de financiële positie van universiteiten.

■ *HOP*

90 duizend schaakpatronen

Is de schaker met de meeste kennis ook de beste speler? En hoe belangrijk is intuïtie? Afgelopen dinsdag sprak de Maastrichtse schaakprofessor Jaap van den Herik in het Kumulustheater met Jan Timman, een van de beste schakers van de wereld, over de werking van zijn brein. Het was de laatste avond in een door Studium Generale georganiseerde cyclus over het geheugen.

Als Timman op een avond dertig partijen blind simultaan speelt, kan hij die zich na afloop herinneren? "Als ze van een bepaald niveau zijn wel." En de volgende ochtend? Nuchter: "Ik hoop van niet."

Een redelijke clubschaker kent 50 duizend patronen, een grootmeester 70 duizend en de wereldtop 90 duizend. Als Timman ze op zou moeten schrijven, komt hij misschien tot vierduizend. "Ik weet niet eens of ik dat zou halen", peinst hij. "Het zou ook heel vermoeiend worden." Dan gaat hij serieus verder: "Je hebt ze wel in je geheugen zitten." Schakers moeten een bovengemiddeld geheugen hebben om aan de top mee te draaien. Bovendien moeten ze ver vooruit kunnen denken: welke zetten kunnen gedaan worden en wat zijn de gevolgen? Iets waar de Nederlandse grootmeester minder goed in is dan bijvoorbeeld wereldkampioen Kasparov, bekent hij. "Ik vertrouw niet zo op mijn

rekenkunst. Ik maak vaker dezelfde fout. Heel vervelend. Gek genoeg gebeurde dat eerder toen ik heel sterk speelde."

En dan is er nog intuïtie. "Soms kun je iets niet berekenen of beredeneren en ziet het er toch goed uit. Maar grootmeesters vertrouwen meer op hun kennis."

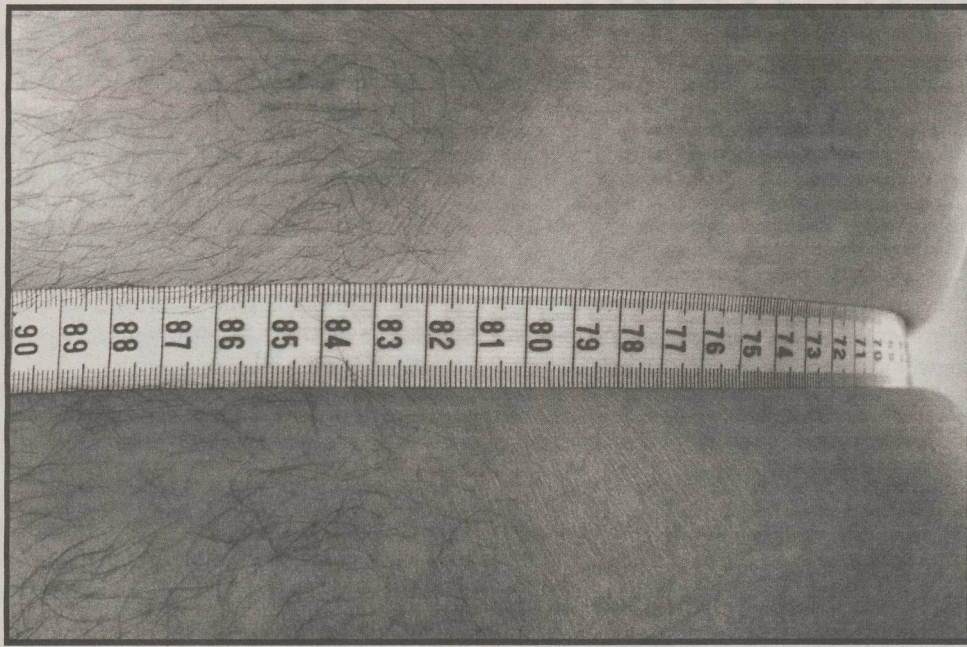
De zaal, vol club-, thuis-, computer- en ex-schakers, smult van Timmans droge humor en openheid. Ook de enkeling voor wie termen als dubbele lopers *abracadabra* zijn, gaat tevreden naar huis. Zoals Joke Schipper uit Kerkrade: "Het is interessant en onderhoudend, al snap ik er bitter weinig van. Bij ons in de familie dammen ze meer." (TvdB, foto Philip Driessen)

Lijners minder mooi dan niet-lijners

Mensen die stevig aan de lijn doen vinden zichzelf vaak lelijk, dik en onaantrekkelijk. Maar ook anderen zien hen systematisch als minder mooi, blijkt uit recent onderzoek van 'eetprofessor' Anita Jansen.

Een verrassend resultaat, vindt Jansen. Ze liet een groep van 72 mensen in willekeurige volgorde dia's beoordelen van vrouwen die in hetzelfde ondergoed gekleed waren en waarvan het gezicht niet te zien was. Ze wogen allemaal ongeveer hetzelfde en er was weinig verschil in de maten van hun heup en middel. Veertien van hen waren stevig op dieet en zaten dicht tegen een eetstoornis aan, twaalf hadden een normaal eetgedrag. De beoordelaars wisten niet om wat voor onderzoek het ging.

De lijners kregen voor hun lijf gemiddeld een 6.3 op een schaal van één tot tien, de niet-lijners een 6.5. Een klein maar betekenisvol verschil, omdat het consequent voorkomt.

Hoe dunner, hoe mooier? Foto: Philip Driessen

Waarom het oordeel over de eerste groep negatiever is, blijft voorlopig onduidelijk. Jansen hoopt daar in een vervolgonderzoek antwoord op te geven. Heeft bijvoorbeeld de verhouding tussen lichaamsdelen er iets mee te maken? Wel ontzenuwt ze met deze uitkomst het idee van wetenschappers en klinisch psychologen dat mensen met eetstoornissen zichzelf ten onrechte lelijk en dik vinden. "Wij laten zien dat de lijners voor een deel gelijk hebben." Maar niet helemaal: uit het onderzoek blijkt namelijk ook dat de beoordelaars hen veel mooier vinden (6.3) dan zij zichzelf (5.6). De vrouwen zonder eetproblemen waarden hun eigen uiterlijk met een 7.1 overigens juist hoger dan het cijfer dat ze kregen (6.5). Dat komt volgens Jansen door de optimistische kijk die deze mensen over het algemeen hebben in tegenstelling tot mensen die over hun gewicht tobben.

■ Tons van den Bosch

In memoriam Riet Drop, emeritus hoogleraar medische sociologie

Afgelopen zondag overleed Riet Drop, emeritus hoogleraar medische sociologie, in de leeftijd van 67 jaar. Van 1956 tot 1964 studeerde zij sociologie aan de Universiteit Leiden, waar

zij vervolgens haar loopbaan begon. In 1967 maakte zij een overstap als onderzoeker naar het toenmalige Nederlands Instituut voor Preventieve Geneeskunde TNO. Op 1 januari 1975 aanvaardde zij een betrekking aan onze universiteit. Vanaf die datum tot heden heeft zij deel uitgemaakt van de groep medische sociologie. Spoedig na haar promotie in 1979 werd zij hoogleraar. Gedurende lange jaren is Riet Drop voorzitter van de vakgroep geweest. Naast haar vele besloomingen in het onderzoek, het onderwijs en de vakgroep heeft zij in en buiten de

faculteit der geneeskunde vele functies vervuld: onder andere lid faculteitsraad geneeskunde en universiteitsraad, bestuur van de faculteit geneeskunde, oprichter en eerste leider van het Medisch en Maatschappelijk Informatie Centrum (MEMIC), verscheidene posities binnen NWO en Medische Wetenschappen NWO, lid van het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Onderwijs Limburg (SWOL).

Riet Drop heeft grote verdiensten. Zonder haar zou het onderzoek naar alcoholconsumptie in Nederland niet de vlucht genomen hebben die tot internationale erkenning heeft geleid. Daarbij moet met name het aantal aio's dat zij tot de eindstreep heeft begeleid, worden genoemd. Zonder haar zou de herziening van het curriculum van het geneeskundig onderwijs in de jaren tachtig niet zo voortvarend en zorgvuldig zijn verlopen. Zonder haar zou het college van bestuur in de eerste helft van de jaren negentig veel zaken luchthartiger hebben kunnen regelen. Door haar toedoen, als een van de eerste - en bovendien vrouwelijke - hoogleraren, uit de eigen staf voortgekomen, heerste in vele commissies en in haar eigen vakgroep een robuuste werksfeer waarin integriteit, menselijkheid en niet te vergeten zakelijkheid elkaar versterkten.

Toen zij in 1998 met pensioen ging, zij het met behoud van een honoraire aanstelling voor het lopend onderzoek, was het haar vaste en vaak uitgesproken voornemen veel te gaan reizen en activiteiten te ontplooiën waaraan zij nooit was toegekomen. Reeds na enkele maanden werd kanker bij haar vastgesteld. De laatste vier jaar van haar leven zijn daardoor zwaar geweest. Met de haar typerende eigenschappen als gedrevenheid, doorzettings- en organisatievermogen heeft zij kans gezien nog twee lange reizen naar Australië te maken. Uitvoerig heeft zij die voor ons thuisblijvers beschreven. Wij hebben van haar reisverslag genoten, niet in het minst omdat er zo duidelijk in doorklonk dat Riet de ruimte nam om te genieten van haar vrijheid. Daarna is het snel gegaan. De ontzetting over wat Riet overkwam, het nieuwe bericht dat haar stiefbroer overleden was, het herseninfarct dat Riet sprakeloos liet, maar ook ons, doet pijn. Het belang van Riet Drop voor deze universiteit heeft zeker gelegen in de zaken die van een hoogleraar verwacht mogen worden. Zij heeft al deze taken zeer goed vervuld. Haar betekenis gaat verder. In elke functie toonde zij aan dat men ook in het dagelijks gewoel algemene belangen kan hoog houden en onpartijdigheid vermag te betrachten. Zij was het toonbeeld van integriteit, of beter nog met een ouderwets

woord: rechtchapheid. Als Riet opkwam voor een zaak of een persoon, wist iedereen dat het ernst was. In haar optreden is zij in vele opzichten haar hele leven 'een gereformeerde mannenbroeder' gebleven. Tegen haar arbeidsinzet en tegen de hoge eisen die zij zich stelde, legde bijna iedereen het af. Echter nooit ging ze in het realiseren van deze doelen voorbij aan de personen met wie ze te maken had. Voor zichzelf was ze streng; in haar omgang met anderen had ze oog voor en geduld met de eigenaardigheden en onvolmaaktheden van de mensen met wie ze werkte. Haar trouw en betrokkenheid aan ieder die zij haar vriend of vriendin noemde, waren voorbeeldig.

(Te) vroeg, in alle betekenissen van het woord, is Riet Drop overleden. Te vroeg voor het onderzoek dat nog loopt. Te vroeg voor alle collega's en vrienden die 'gisteren' nog met haar samenwerkten. Te vroeg voor alle reizen die nog in de planning stonden. Te vroeg voor haar levensgezel en huwelijks-partner Elselien Deutekom. We zullen Riet missen.

■ Jos Diederiks, Ronald Knibbe, Hans Philipsen, oud-voorzitters medische sociologie

In memoriam Lex Vaessen

Op maandag 21 oktober jongstleden is Lex Vaessen door een noodlottig verkeersongeval tragisch om het leven gekomen. Lex, die vorige maand 19 jaar werd, is in september begonnen met zijn studie psychologie. Het was hem helaas niet gegund zijn studie af te maken en langer te genieten van zijn studententijd.

In de korte tijd dat Lex in ons midden was, hebben wij hem ervaren als een geïnteresseerde en vrolijke student. In de onderwijsgroep stond Lex niet graag in de schijnwerpers, maar hij wist door zijn scherpe en weloverwogen opmerkingen toch de aandacht op zich te richten. Door zijn oprechte interesse in zijn medestudenten wist hij snel velen voor zich te winnen.

Lex is maandag 28 oktober in Dordrecht begraven. Het is moeilijk te bevatten dat Lex niet meer in ons midden zal zijn en dat we niet de mogelijkheid hebben gekregen om hem beter te leren kennen. Wij wensen zijn ouders, zijn broer, zijn familie en zijn vrienden veel sterkte toe om dit grote verlies een plaats in hun leven te geven.

■ De eerstejaarsstudenten psychologie

**dansen,
dansen
en nog
eens
dansen**

**kasteel
vaeshartelt
maastricht,
verrassend
anders**

Kasteel Vaeshartelt
Weert 9, Maastricht
tel 043 369 02 00
e-mail info@vaeshartelt.nl
www.vaeshartelt.nl

**KASTEEL
VAESHARTELT
HOTEL**

"MUCH is slecht voor GW en voor de hele universiteit"

Niet alleen gezondheidswetenschappen maar de hele universiteit zal dadelijk de schade ondervinden van het grote medische machtsblok dat MUCH gaat heten, zegt econoom Wim Groot.

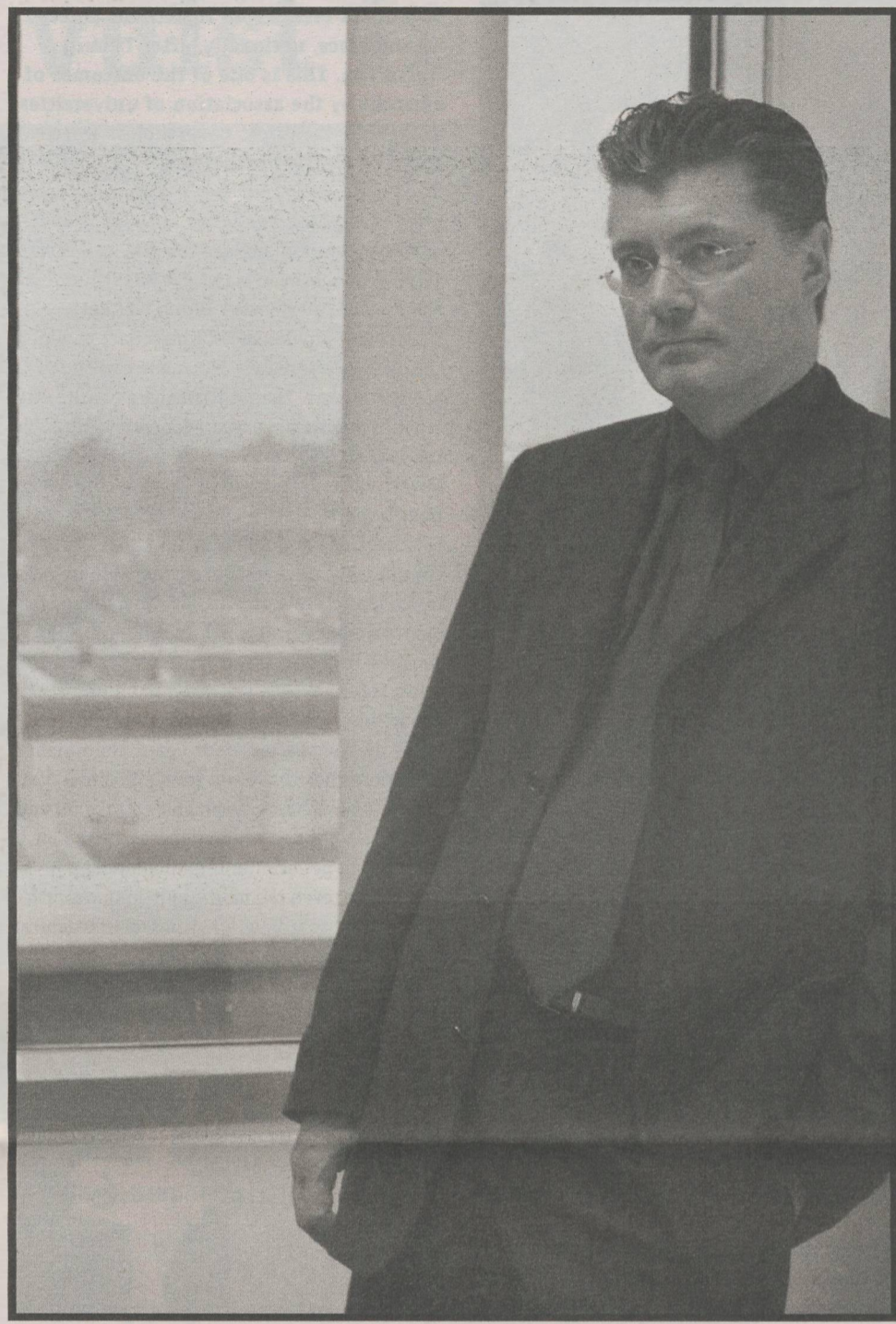
Hoogleraar gezondheidseconomie Wim Groot: "Ik heb in Leiden gewerkt, in Tilburg, in Amsterdam, maar nergens bestaat er zoveel aandacht voor de interne organisatie als hier. In de bijna vijf jaar dat ik hier ben ging het er voortdurend over, het is de preoccupatie van deze faculteit, van Randwijck als geheel. En waar is het goed voor? Men vlucht erin zonder de echte problemen, de dalende studentenaantallen of de achterblijvende onderzoeksinspanning, bij de kop te pakken. Een tijdje terug ging het over de vorming van instituten en iedereen vraagt zich inmiddels af wat die, behalve bureaucratie, opgeleverd hebben. En nu komt men met MUCH. Nog meer bureaucratie."

Hij is, geeft hij toe, een "dissident" binnen het hoglerarencorps van gezondheidswetenschappen. Van de facultaire kerngroep van veertien voorzitters van capaciteitsgroepen en instituutsdirecteuren is hij de enige die zich onverholven tegen het Maastricht University Center for Health keert. Zonder ironie: "Er was zelfs een poging om me te intimideren. Als ik er dan zo tegen was, zeiden ze, dan moest ik maar ontslag nemen." Maar onder gewone medewerkers is hij veel minder een eenling. De overgrote meerderheid van zijn capaciteitsgroep (beleid, economie en organisatie van de zorg, BEOZ, met circa 50 medewerkers) is het met hem eens, zegt hij, en ook daarbuiten ontmoet zijn standpunt regelmatig bijval.

Over MUCH, het beoogde samenwerkingsverband van de faculteiten gezondheidswetenschappen, geneeskunde en het academisch ziekenhuis, is een 'strategisch document' verschenen dat deze dagen op allerlei bijeenkomsten door onder meer rector Kruseman van uitleg wordt voorzien. Maastricht heeft een imago probleem, zegt deze; elders bestaan al universitaire medische centra waarin faculteiten en academische ziekenhuizen gezamenlijk optrekken, terwijl het hier lijkt of die met de rug naar elkaar toe staan. Feitelijk is dat niet zo, maar het beeld alleen al doet de invloed van Maastricht geen goed. Daarnaast zijn er inhoudelijke redenen voor MUCH. Het is bedoeld als het Maastrichtse institutionele antwoord op veranderingen in de zorg (vergrijzing, technologie, sociaal-culturele ontwikkelingen), die nieuwe beroepen en een nieuw soort onderwijs vereisen. Onderzoek, onderwijs en patiëntenzorg dienen verknoopt te worden in 'multidisciplinaire centra voor zorg, behandeling, onderwijs en onderzoek', afgekort als zbo's. Een en ander zal leiden tot 'zorgketens' met een centrale en samenhangende 'aansturing' van dit alles.

Wim Groot is er uiterst sceptisch over. "Een mammoettanker", klinkt het, "alleen al om het van de grond te krijgen kost het jaren van vergaderen. En hoe je het ook wendt of keert, het is een soort fusie. Maar fusies, dat is nu wel bekend, leveren geen meerwaarde op."

Bovendien, zegt hij, gaat men er net als bij de instituutsvorming van uit dat onderzoek, creativiteit, zich in vooraf vastgestelde structuren laten dwingen. "Men vindt kennelijk dat coördinatie en hiërarchische sturing nodig zijn. Terwijl onderzoekers elkaar ook zo wel weten te vinden. De vraag is straks: laten goede mensen zich in zo'n keurslijf zetten? Of zoeken ze misschien hun

Wim Groot Foto: Philip Driessen

heil ergens anders?"

Voor zijn faculteit vreest hij het ergste: "Hoezeer men ook benadrukt dat gezondheidswetenschappen een belangrijke rol in het geheel speelt, MUCH is inhoudelijk gericht op patiëntenzorg. De invalshoek is medisch. Daarmee wordt het unieke karakter van GW opgeofferd. Onze faculteit beziet gezondheid in al haar aspecten, niet per se als onderdeel van het medisch proces. De vraag is of onze brede oriëntatie overeind kan blijven."

Hij noemt wat voorbeelden. GW richt zich mede op preventie, op gedragsbeïnvloeding. Ook op 'secundaire' preventie: hoe kunnen huisartsen het beste voorlichting geven. "Bij dat laatste heeft geneeskunde meer belang dan bij het eerste. Dat kan ten koste gaan van het gedragswetenschappelijke preventieonderzoek. Of neem mijn eigen vakgebied, gezondheidseconomie. Daar doen we aan medical technology assessment (MTA), kosten-effectiviteitsanalyse. Dat is voor medici relevanter dan de andere dingen die we doen, bijvoorbeeld onderzoek naar de financiering van de gezondheidszorg. Ik denk dus dat onze onderzoeksaccenten gevaar lopen, en daarmee onze zichtbaarheid."

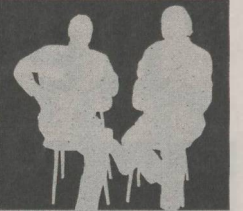
Wim Groots bezwaren bleken afgelopen dinsdag door een aantal leden van de faculteitsraad in meer of mindere mate gedeeld te worden. Blijft het brede palet van GW wel overeind, klonk het bezorgd. Rector Kruseman gaf ter plekke antwoord: "Laten we er geen doekjes om winden. We willen verdiepen, dan moet je ook versmalen. We zullen keuzes moeten maken, het palet zal minder breed worden, dus mensen zullen zich moeten heroriënteren of elders hun heil zoeken."

Het is een antwoord dat de bezorgdheid van

Groot niet kleiner maakt: "De winst van GW zit in de differentiatie. Daarmee kunnen we verschillende groepen bedienen. Wordt dat minder, dan komt de aantrekkingskracht van GW in gevaar. Op zoiets als MUCH komen studenten niet af, dat interesseert ze geen bal. En dan is er nog iets: GW moet actief werven om studenten binnen te krijgen. We zijn nu bezig in Duitsland en Vlaanderen, dat kost veel geld. Is dat er straks nog? In hoeverre krijgt ons belang straks voldoende aandacht?"

De medische faculteit heeft een verborgen agenda, meent Groot. Ze hebben al veel invloed in de universiteit, maar ze willen meer. "Nu al is het zo dat als geneeskunde de kont tegen de krib gooit, als de decaan aftreedt, ze hun zin krijgen. Dat hoeven wij niet te proberen. Als onze decaan Cor Spreeuwenberg met zijn portefeuille zwaait, maakt dat heel wat minder indruk. En geneeskunde samen met het AZM zal een machtsblok doen ontstaan dat tegenover het college van bestuur een nog veel grotere vuist kan maken. Met consequenties voor de UM als geheel. Men wil nu al niet meebetalen aan zaken als het University College, of aan het nieuwe gebouw van de universiteitsbibliotheek in de binnenstad. Als er een soort min of meer autonome 'Randwijckuniversiteit' ontstaat, inclusief GW, plukken alle andere faculteiten daar de zure vruchten van. MUCH zal een zo dominante machtsfactor worden dat het evenwicht tussen de binnenstadsfaculteiten en Randwijck verdwijnt. En psychologie zal het eveneens moeilijk krijgen. Dat is allemaal niet goed voor de universiteit, en ik vind dat dat belang ook in het oog gehouden moet worden."

AMICE

Beste Louis,

Je laatste brief roept bij mij een aantal vragen op. Is het nou echt zo dat de gemiddelde intellectueel zo weinig van voetbal afweet dat hij/zij niet weet dat Marco Borsato 'fans', maar een voetbalclub 'supporters' heeft? Waarom zijn wij, als supporters van de enige voetbalclub met echte kerels, nou gelijk als mens gediskwalificeerd? Overigens, geef ik, als het om de dagelijkse omgangsvormen gaat, nog altijd liever de voorkeur aan de gemiddelde Feijenoordsupporter, boven menig wetenschapper die het stiekeme ellebogenwerk niet schuwt.

Belangrijker, nou ja, 'belangrijker', zijn wellicht mijn vragen naar aanleiding van je opmerkingen over de benoeming van Ritzen. Zou het echt zo zijn dat Limburgers in twee groepen uiteenvallen? Eén groep die je nooit van hun leven uit Limburg weg krijgt en die generaties lang geen poot buiten de provincie durven te zetten en een tweede groep, de helden, die dat even hebben geprobeerd maar toch weer na verloop van tijd terugkeren naar dat rottige bronsgroene eikenhout. Als ik de pers mag geloven, valt Ritzen duidelijk onder de groep van spijtoptanten die lang genoeg in de boze buitenwereld heeft geleden en zich uiteindelijk weer komt laven aan de warmte van de fijne bourgondische sfeer van het zuiden.

Blijft overigens de vraag of ik nou blij moet zijn met deze benoeming? Mag je, als werknemer, kritiek hebben op je nieuwe hoogste baas omdat je hem als minister en politicus eigenlijk niet zo zag zitten? Als minister vond ik Ritzen altijd het knapste jongetje van de dorpschool, die nooit geleerd had te luisteren. Het type intellectueel dat denkt dat je het met hem oneens bent omdat je het niet begrijpt, maar die zich maar niet kan voorstellen dat a) hij het wel eens bij het verkeerde eind kan hebben, b) sommige mensen gewoon een andere mening hebben die niet per definitie verkeerd hoeft te zijn. Als rechtgeaard sociaal-democraat met een arbeideristische achtergrond (dus ik voel me uitstekend thuis op de rechtervleugel) houd ik mensen zoals Ritzen en Melkert verantwoordelijk voor de teloorgang van de sociaal-democratie. Kille technocraten, nooit eens luisteren, het altijd beter weten. Het leek me derhalve wel een leuk, en vooral gezellig, duo voor de Wereldbank. Het is jammer voor Afrika en Zuid-Amerika, maar het heeft niet zo mogen zijn: Adje komt, Jo'tje gaat.

Blijft nog steeds de onbeantwoorde vraag of ik blij moet zijn met de komst van Ritzen naar de UM? Eerlijk gezegd houd ik mijn hart vast. Karl Dittrich is, in mijn ogen vanwege meer dan één reden, supporter van de verkeerde voetbalclub, maar hij heeft wel iets gezelligs, een beetje een lobbies met wie een avondje doorzakken niet bepaald een straf hoeft te zijn. Dat zijn nou niet echt de associaties die Ritzen bij mij oproept.

Tenslotte, mag ik na deze brief nog blijven, of mag ik vanwege deze ongegronde kritiek het veld ruimen? Wordt dit een noodgedwongen verhuizing waardoor we weer wat dichterbij de kinderen komen wonen? Gaan we eindelijk weer terug naar de kust?

Groot, John

Wammes Bos

"Heroes are rare" UM's Economics research second in the Netherlands

Photo: Philip Driessen

Last week, René Steegmans was beaten to death in Venlo because he called two youths on a motor scooter to account about their behaviour. None of the bystanders did anything.

Steegmans' senseless death was "terrible" says fourth-year Economics student Mikael Fransson (24) from Sweden. He is definite about the fact that he would have helped the victim. "I could not live with myself if someone was kicked to death before my eyes."

His flatmate, third-year Business Administration student Gianluca Varano (21) from Italy, would have weighed up the situation. "If there were several people standing around, as was the case in Venlo, I would speak to them and separate the fighters. If I was alone, I don't

think that would be very wise. But even then, I would not just walk away." But he understands why none of the bystanders took action. "Heroes are rare." Incidents like this also happen in his country now and again. "The reason is always a stupid one. For example a boy looking at someone else's girlfriend. Alcohol often plays a role." Varano himself narrowly escaped a street brawl a few years ago. "I was on holiday on the English coast. Walking home one night with two girlfriends, we passed a group of boys. They threw things at me and wanted to fight. I said nothing and just walked on. Nothing happened in the end, but that same holiday two of my friends did get beaten up."

■ Maartje Krabbe

This is a weekly series in which Observant asks foreigners to respond to current events in the Netherlands.

Economics research in Maastricht takes second place, nationally, after Tilburg University. This is one of the outcomes of an audit by the association of universities VSNU. The faculty is nevertheless worried about scientific productivity.

Every five years, the VSNU assesses research quality, relevance, productivity and viability. In 1995, Economics in Maastricht was still in first place compared to other Dutch faculties. All METEOR programmes at the school in which the faculty's research has been embedded scored a more than satisfactory mark. The Finance programme was even referred to by the Auditing Committee as being 'excellent'. Nevertheless, the economists are not satisfied. In particular the grade for 'productivity' of promotions and publications has dropped considerably since last time: from 3.75 in 1995 to 3.00, on a scale of 1 to 5. A worrying development, believes research co-ordinator Jean-Jacques Herings. "Even more so because the other faculties have improved in this area." An important cause is lack of funding, he says. "In the space of four years, the number of students here has risen from 2,500 to 4,000, while we have hardly been able to take on any extra staff." As a result, employees are too busy teaching to get around to publishing. In addition, even the most productive researchers in Maastricht have a considerable teaching load, whereas their colleagues elsewhere can concentrate solely on research. On the other hand, there are tutors who hardly ever publish, even though they have the time to do research.

The board is thinking of letting people do more of what they do best.

The academic staff in the Faculty Council said in their last meeting that they feared "teaching machines" who would no longer improve themselves. Herings recognises this problem. "People who are burned out are no good to us. Moreover, students would never come in contact with the best researchers, which is not what we want either." The faculty is planning a discussion meeting on this subject.

In order to push up the number of Ph.D.s, the faculty has set aside money for extra research assistants.

Research at International Business was also audited. The results of this audit have not been published yet, but according to Herings they strongly resemble the ones at Economics: good research, but productivity is lagging behind.

■ Marieke de Wit

Concordantia

The new European Studies programme is setting up its own English student association. The initiators' plans include organising lectures on Europe. For more general activities, such as parties, they want to work together with the existing student association Orakel of Arts and Sciences.

The association will be called Concordantia. Joris Peels, one of the founders: "The name comes from mediaeval Latin. The writer Nicolas da Cusa used it in the fifteenth century for a European ideal of equal states who maintained their own identity. That is what the association should be: a diverse group that is nevertheless a unity."

The first gathering attracted about one hundred visitors, almost half of all the students taking the course. Thirty people signed up for an active role in the association. "There is a real need for an association like this," Peels said.

■ MdW

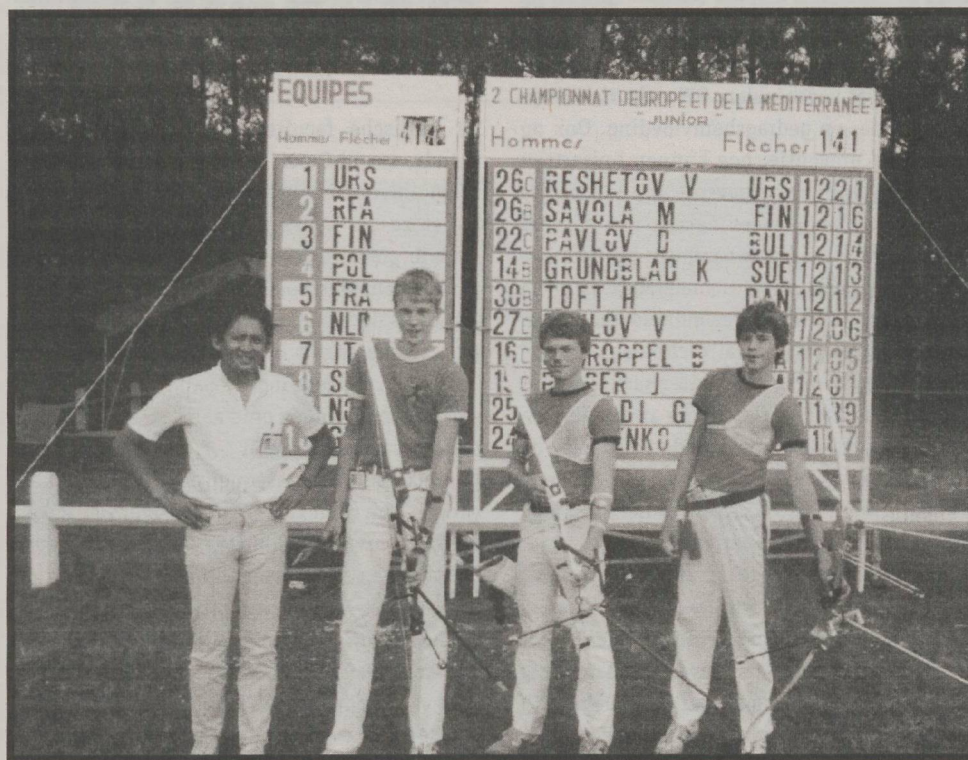
Hoe bijzonder mensen zijn sport ook vinden, voor onderzoeksassistent bij fysiologie Maurice Pelsers (34) was handboogschieten een logische keuze. Als jongetje van tien trad hij in de voetsporen van zijn succesvolle vader en opa. Hij veroverde een plek in Jong Oranje en werd meerdere keren Nederlands en Limburgs kampioen. Eén overwinning ontbreekt: nog nooit was hij 'koning' van zijn club Wilhelm Tell 1885 uit Geverik, een piepklein dorpje bij Beek.

"Het is de enige keer dat ik gehuild heb omdat ik tweede werd", glimlacht Pelsers. Twee jaar geleden verloor hij de traditionele dorpswedstrijd nipt. "Mijn opa en vader hebben die koningswedstrijd al zo vaak gewonnen; mij leek het na heel veel tweede plaatsen ook te gaan lukken." Niet dus, zijn tegenstander schoot met zijn laatste pijl de maximale tien punten, Pelsers zat daar drie millimeter naast en scoorde negen punten.

Het is geen uitzondering dat een wedstrijd door zo'n klein verschil beslist wordt. De druk die dat met zich meebrengt kostte Pelsers vaker de hoofdprijs. Zoals in 1995 tijdens het Limburgs kampioenschap. Hij verwachtte niet veel van zichzelf en het ging goed, totdat de overwin-

Onderzoeksassistent Maurice Pelsers zat als boogschutter in Jong Oranje

Verloren onbevangenschap

Maurice Pelsers, tweede van links, tijdens EK voor junioren in Frankrijk in 1985 Foto: Maurice Pelsers

ning in zicht kwam. "Op zo'n moment ben ik te veel met punten en te weinig met schieten bezig. Ik ben erg nauwkeurig. Vaak is dat goed, maar vooral op de cruciale momenten moet je

onbevangener schieten; minder nadenken, meer doen."

Als jong jochie ging hem dat makkelijker af. "Je kent je eigen grenzen nog niet en denkt

al snel laat maar waaien." Het leverde hem een plaats in Jong Oranje op en daarmee trainingskampen en toernooien in het buitenland. "Heerlijk vond ik dat, een hele week met sport bezig zijn."

Internationale medailles zaten er voor hem niet in, maar Pelsers is nog steeds trots op de twee Nederlandse records die hij in 1986 op een toernooi in Milaan schoot: "Eén ervan is twee jaar blijven staan."

Vlak daarna kwam door zijn studie de klad in het handboogschieten. Hij stopte met de moeilijkere Olympische afstanden (90, 70, 50 en 30 meter) en richtte zich op de 25 meter. Een discipline die alleen in België en Nederland beoefend wordt. Op die afstand schiet Pelsers als lid van het Nederlandse team twee interlands per jaar. Daarnaast speelt hij bij Geverik, een topclub in Nederland.

In 1994 probeerde hij nog één keer terug te komen op zijn oude niveau op de Olympische afstanden. Het leverde hem twee Limburgse titels op, maar door het sterk gestegen niveau bij de concurrentie vond hij geen aansluiting bij de landelijke top tien. "Jammer natuurlijk, maar ik ben blij dat ik het toen geprobeerd heb. Ik weet nu dat er niet meer in zat".

■ Roel Willems

'Vanuit de ondergrond', programma over de geschiedenis van de mijnen

'Mond houden, maak maar een vuist in je zak'

Mijnwerkerskolonie De Hopel Foto: Philip Driessen

De rondleiding van archiefmedewerker Wim Nolten (57) door de mijnwerkerswijk De Hopel in Eggelshoven (gemeente Kerkrade) is onderdeel van het programma *Vanuit de ondergrond*. Dat wordt de komende maanden door onder andere Studium Generale georganiseerd ter gelegenheid van het honderdjarige bestaan van de Nederlandse Staatsmijnen, tegenwoordig het chemieconcern DSM (Dutch State Mines). Naast excursies, zijn er lezingen, films, theatervoorstellingen, tentoonstellingen en een radiodebat.

Nolten, zoon van een mijnwerker, woonde jarenlang in deze mijnkolonie (met de klemtoon op de 'ie') die tegenwoordig de beschermde status van rijksmonument geniet. Er zijn talloze kolonieën in Zuid-Limburg. De huizen waren bezit van de mijnen, mijnarbeiders konden die huren. Een soort sociale woningbouw.

"Zelf heb ik nooit in de mijn gewerkt. Ik mocht niet van mijn vader, die vond me veel te opvliegend. Dat is natuurlijk niks gedaan als je onder levensgevaarlijke omstandigheden onder de grond zit. Dus moest ik gaan studeren. Vond ik wel jammer, maar achteraf gezien is het beter. Het mijnwerkersbestaan is ongezond en gevaarlijk. Bovendien had ik toen de mijnen in de jaren zeventig sloten tenminste werk."

Hij stopt voor twee huizen. "Kijk, die zijn gebouwd als elkaars spiegelbeeld. Alles lijkt hetzelfde. Zelfs de straten zijn hier aan elkaar gespiegeld. Als je de huisnummers en straatnaamborden weghaalt, dan verdwaal je geheid. De Hopel is de eerste buurt speciaal voor mijnarbeiders, in 1906 gebouwd op initiatief van de Laura, de particuliere mijn hier. De muur van het mijnterrein liep aan het einde van deze straat. Een paar meter verderop ligt nog steeds een berg van steenkoolafval. Die wordt nu afgegraven." Bovenaan de straat wijst hij naar beneden, naar de grote tuinen. "Je ziet dat alles ruim is opgezet als alternatief voor de benauwde, donkere mijn. De huizen zelf waren ook luxueus voor die tijd, zeker in verhouding tot de doorsnee arbeidershuisjes. Als je in dienst was van de mijn dan had je het relatief goed: een behoorlijk loon, goede

In de deuropening van één van de witte huisjes staat een oude man te zwaaien. De gids verontschuldigt zich en onderbreekt de rondleiding om een praatje te maken. Verslagen komt hij terug, één van de laatste 'koempels' blijkt te zijn overleden: stoflongen.

huisvesting."

De aandacht voor licht, lucht en groen is overgewaaid uit Engeland, zegt planoloog Antoine Dohmen, die een lezing zal geven over de stedenbouwkundige aspecten van de mijnkolonieën. "De zogenaamde Engelse tuindorpen dienden als inspiratiebron. Ze zijn ontstaan met de toenemende industrialisatie, om iets tegenover de vieze fabrieken en steden te stellen. Daar zat nog een hele sociale filosofie achter, de zogenaamde tuinstadgedachte, maar die hebben ze in Limburg niet overgenomen. De manier van bouwen wel."

Maar het was zeker niet alles goud wat er blonk. Nolten herinnert zich een gezin dat uit hun woning werd gezet. "Kijk daar, in het midden, daar woonden die mensen. Tja, die man had de huur niet betaald. Zulk gedrag kwam je duur te staan. Niet alleen raakte hij zijn woning kwijt, hij werd ook nog eens ontslagen."

Dohmen kent de praktijken: "Het lijkt alsof de directies iets fantastisch deden voor de mijnwerkers. Maar er was duidelijk een dubbele bodem. De kolonieën waren ideaal om de arbeiders in de hand te houden en stakingen voor te zijn. Als je iemand zowel zijn werk als huis kunt ontnemen, dan heb je een krachtig pressiemiddel." Hij wijst op de indeling van de wijken: "Daaruit blijkt ook die behoefte aan controle. De kolonieën moesten overzichtelijk zijn, zodat direct te zien is wat er in zo'n buurt gebeurt. Het liefst dus geen kronkelwegen, maar rechte straten. Een kolonie ligt zelfs tegen een berg aangebouwd, zodat zij vanaf de top van de heuvel te overzien is. Die hang naar overzichtelijkheid zorgde ook voor strenge regels voor beplanting en de hoogte van heggen."

"Op tijd knippen," vult Nolten aan. "Anders kreeg je een boete."

De journalisten Ine Sijben en Hans Op de Coul - "nee, Coul staat niet voor mijn, maar is afgeleid van het Franse woord *coulter* dat stromend water betekent" - gaan nog een stapje verder als het gaat om de beheerszucht van de mijn directies. Zij hebben voor L1 radio tien documentaires gemaakt over het Limburgse mijnverleden. Die serie wordt afgesloten met een radiodebat, onderdeel van het programma *Vanuit de ondergrond*. Zij denken dat angst voor het socialisme een grote rol speelde. In de rest van Europa had de mijnbouw namelijk geleid tot enorme verpaupering en de opkomst van een grote socialistische arbeidersbeweging in de steden. Daar was men in het katholieke zuiden als de dood voor. De gecontroleerde, kleine koloniesamenlevingen waren in feite een katholiek verweer om de sociale problemen van het stedelijk milieu en zijn communisme buiten de deur te houden.

Sijben: "De bouw van de kolonieën was onderdeel van een antistadse politiek. Het is ook niet voor niets dat de woningen zulke grote tuinen hadden. Het waren half-agrarische gemeenschappen. Er werd geprobeerd de arbeiders tevreden en bezig te houden, zodat ze niet naar een vergadering van de socialisten gingen. Het hele sociale leven van die gemeenschappen werd verknoopt met de mijn en de kerk. Mensen werden van wieg tot graf verzorgd. In zijn vrije tijd kon hij duivensport beoefenen, bij zangerengingen en blaasorkesten. Dat alles werd gesubsidieerd door het mijnbedrijf."

Om harmonie te bewaren en stakingen te voorkomen gaven de directies de mijnwerkers zelfs zeggenschap in het bedrijf via de Katholieke

Mijnwerkersvakbond. Op de Coul: "De mijnwerkers en bazen zouden samen moeten werken. Een heel democratisch ideaal, maar in praktijk was het verre van dat. In de vakbond maakte één persoon de dienst uit: Frans Dohmen, de voorzitter (de grootvader van planoloog Antoine Dohmen, red.). Zijn wil was wet. Dat roept de vraag op of de vakbond de belangen van de mijnwerkers altijd even goed diende. Dohmen drong bijvoorbeeld net als de directies aan op de sluiting van de mijn. Hij vond het ondergrondse werk vies en mensenwaardig. Dat was uniek in Europa. Elders vochten de bonden voor werkgelegenheid."

Antoine Dohmen denkt dat het genuanceerder is: "De vakbond werkte inderdaad mee met de sluiting, maar eiste bijvoorbeeld wel dat er op andere manieren werkgelegenheid gecreëerd zou worden voor de mijnwerkers. De Universiteit Maastricht is daar bijvoorbeeld het gevolg van."

In de ogen van Sijben en Op de Coul hebben de mijnen die zo'n vijftienzeventig jaar Zuid-Limburg beheerste, en de sterke positie van de katholieke kerk in de mijngemeenschap, gevolgen voor het huidige Limburg.

Sijben: "Daarover gaan we onder andere in debat. Limburgers staan bijvoorbeeld bekend als rustige, meegaande mensen. Maar onderhuids blijken er vaak andere sentimenten te spelen: onvrede, wantrouwen in de politiek, negativisme. Het geeft te denken dat de NSB de grootste aanhang had onder die brave katholieken hier, en dat bij de voorgaande verkiezingen de LPF het hoogste percentage kiezers had in een gemeente als Kerkrade. Die houding zou best kunnen samenhangen met de wijze van leven in de kolonieën. Je had niks in te brengen en kon beter maar niet te mondig zijn. Een uitspraak van toen, die nu nog gebruikt wordt, is typerend: 'Maak dich maar ing voes in dieng tesj' (maak maar een vuist in je zak). Niets naar buiten laten blijken dus, maar onderhuids..."

■ Josje Weusten

Meer informatie over het programma *Vanuit de ondergrond* op www.sg.unimaas.nl

Bestseller-auteur en gevluchte non hadt

Zoeken naar er

Na 11 september is religie meer nodig dan ooit. Al hoeven we van het traditionele christendom niets meer te verwachten. De tijd is rijp voor iets nieuws, iets revolutionairs. Dat zegt de Britse schrijfster Karen Armstrong, die volgende week de Tanslezing uitspreekt aan de Universiteit Maastricht.

■ *Tekst: Maurice Timmermans*

■ *Illustratie: Simone Golob*

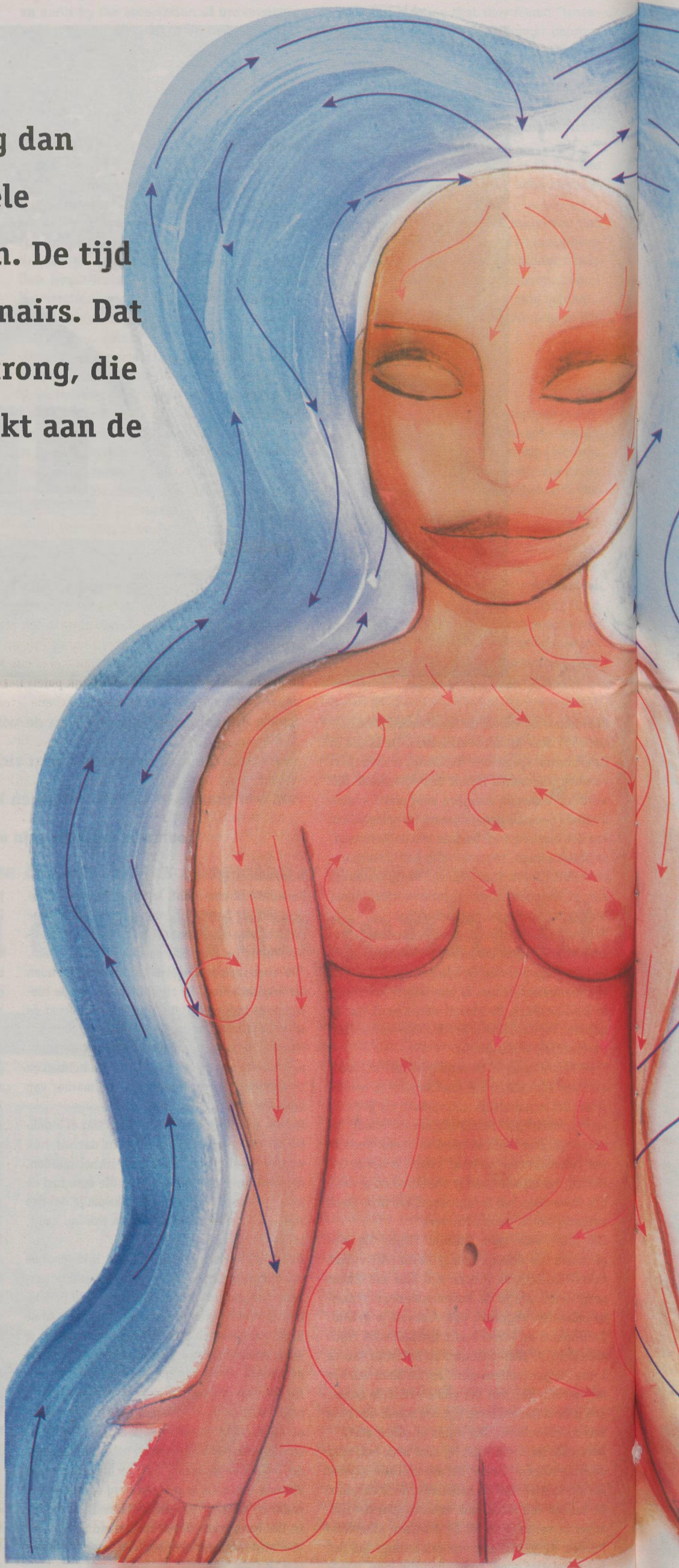
Armstrong luidt in haar lezing *Faith after September 11th* de noodklok. De aanslagen in New York markeren het begin van een tijdperk van angst, onzekerheid en pijn. Het gaat om een wereldwijde crisis die vanwege de fundamentalistische dreiging een religieus karakter draagt. Daar komt bij dat mensen zich nog nooit zo weinig aangesproken voelden door het geloof. Al decennialang lopen de kerken – met name in Noordwest-Europa – in razend tempo leeg, en het einde is nog niet in zicht. Het is voor Armstrong een uitgemaakte zaak dat er iets radicaal moet veranderen. Kortom, een geschikt moment voor een spirituele revolutie. Een eigentijdse Reformatie. Op welke manier die zich dient te voltrekken, laat ze in het midden, al hoopt ze dat er 'spirituele Einsteins' zullen opstaan die onze visie op God net zo fundamenteel wijzigen als de geniale natuurkundige deed met de gevestigde kijk op tijd en ruimte.

Is religie überhaupt nog nodig? Jazeker, meent Armstrong. Evenals muziek of poëzie maakt religie het mogelijk om boven zichzelf uit te stijgen en zich deel te voelen van een groter en zinvol geheel. Een behoefte die ingebakken zit in mensen. Vinden ze deze 'extatische' ervaringen niet meer in de kerk, dan zoeken ze die in sport, dans, drugs of seks. Het doet enigszins denken, los van het verschil in diepgang, aan de slogan van Pepsi: *Live life to the max!*

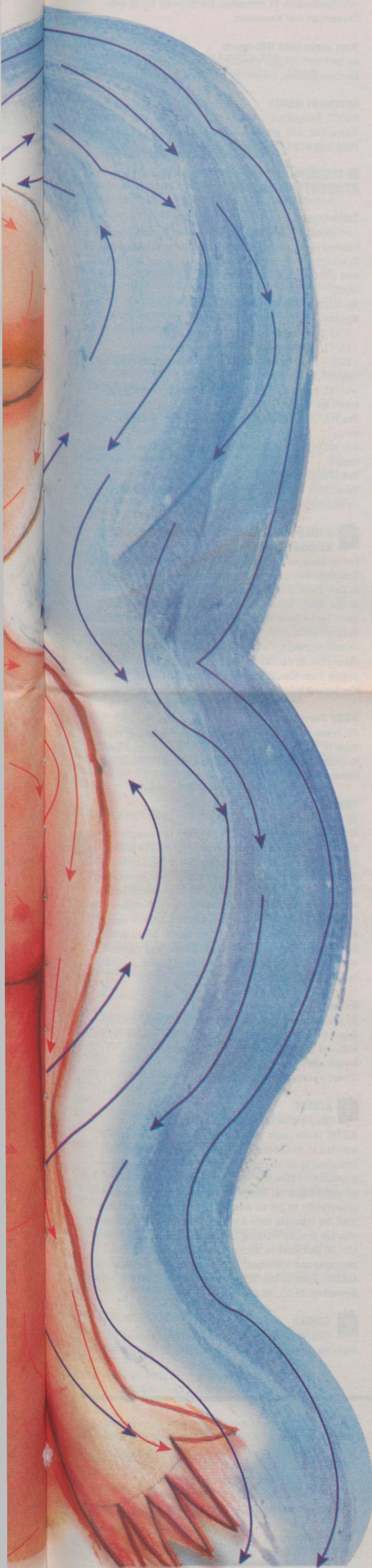
En daar komt bij dat een samenleving die de rede hoog in het vaandel draagt, niet als vanzelf een doorslaand succes is. De twintigste eeuw met al zijn gruwelen is niet voor niets de meest wrede in de geschiedenis. Auschwitz laat zien hoe het leven eruit ziet op het moment dat elk gevoel voor het heilige is weggesijpeld.

Passie

Ook Armstrong – een kleine blonde vrouw met scherpe pen en tong – keerde het westerse christendom en de manier waarop het beleden werd, de rug toe. Vanaf haar zeventiende bracht ze zeven jaar door in een Brits nonnenklooster. Ze stak er veel op over de Schrift en de kerkgeschiedenis, hield zich aan de vele huisregels (zo laat eten, zo laat bidden, et cetera), maar miste de hartstocht, de religieuze beleving. Ze deed haar uiterste best, schrijft ze, om God tijdens het gebed te ontmoeten. Maar behalve visionaire flitsen tijdens epileptische aanvallen, gebeurde er niets van binnen. Waren de pijn en de vervoering die de profeten vervulden ook slechts een gril van de geest geweest? Armstrong trekt zelfbewust haar plan en schuwt de controversie niet. Engelse katholieken waren *not amused* toen ze, nadat ze het klooster had verlaten, haar frustratie en teleurstelling uit de doeken deed in de bestseller *Through the narrow gate* (1981). Nestbevuiling, moet

houdt Tanslezing over een nieuwe religie en nieuwe god

menig katholiek hebben gedacht, gezien de uitwerpselen die de schrijfster meermaals per post kreeg thuisbezorgd.

Nadat ze uittrad uit het klooster raakt ze juist meer geboeid door religie. Voor de Britse televisie maakt ze vanuit Jeruzalem een zesdelige serie over het leven van Paulus en ze publiceert het ene boek na het andere. Allemaal vlot en spannend geschreven; over het fundamentalisme, de kruistochten, Jeruzalem, het leven van Mohammed. *A history of God* (1993) voert in de Verenigde Staten maandenlang de bestsellerlijsten aan. Hierin beschrijft ze hoe joden, christenen en moslims in de afgelopen vierduizend jaar vorm hebben gegeven aan het begrip God.

Een bewonderenswaardig boek, meent de Nijmeegse theoloog en universitair hoofddocent Pim Valkenberg, die enkele jaren terug cursussen gaf over dit ene werk. Hij waardeert de passie en het engagement die Armstrong daarin aan de dag legt, al fronsen veel wetenschappers juist hierover de wenkbrauwen. "Ook vindt menigeen dat ze soms al te makkelijk parallellen trekt tussen de verschillende religieuze tradities. Aan de andere kant heeft zij niet de pretentie om wetenschappelijk verantwoorde theorieën te presenteren maar probeert ze de hoofdlijnen bloot te leggen."

Boeddhisme

Een van die lijnen loopt van onze moderne tijd naar de zogeheten Spiltijd, die loopt van 800 tot 200 vóór Christus. Armstrong ziet een hoop overeenkomsten. Ook de Spiltijd was een roerig tijdvak met ingrijpende sociale en geestelijke veranderingen. Het was de tijd van nieuwe welvaart, van de opkomst van een klasse van handelslieden. De macht verschuift van het koninklijk paleis naar de marktplaats. De nieuwe rijkdom leidt – onder meer in Athene – tot culturele en intellectuele bloei. In Griekenland doen de democratie en de filosofie zoals wij die vandaag de dag kennen, hun intrede. Ook in andere werelddelen doen zich spirituele omwentelingen voor. In China ontstaan het taoïsme en het confucianisme, in India het boeddhisme en hindoeïsme, in het Midden-Oosten het zoroastrisme en het monotheïsme.

In de Spiltijd verandert religie van karakter, zegt Valkenberg. Het wordt een zaak van het individu. Het persoonlijke basisvertrouwen – geloven met het hart – treedt op de voorgrond. En dat is ook waar het Armstrong nu om te doen is, om de mystieke kern van ieder individu.

Deze mystieke kern speelt in het westen al eeuwen een volstrekt ondergeschikte rol, die is verpletterd onder het gewicht van het rationalisme en de wetenschap. Engelse theologen probeerden het christendom in de achttiende eeuw juist te zuiveren van mysteries, religie moest rationeel zijn, moest kloppen. Ook tegenwoordig willen we eerst weten of God wel echt – objectief – bestaat voordat we erin geloven. Een typisch wetenschappelijke houding die geen hout snijdt volgens Armstrong.

Medelijden

Hoe krijgen mensen in de 21^e eeuw toegang tot hun eigen kern? Door hun egoïsme en hebzucht aan de kant te schuiven en medelijden te tonen. Het gaat erom dat men zichzelf leegmaakt, zegt Armstrong, en openstaat voor anderen. Wie volgens deze ethiek leeft, bevrijdt zijn geest. Want, zoals de schrijfster ook in haar lezing benadrukt: religie is niet iets wat je gelooft maar iets wat je doet, een praktijk. Daarom bidden moslims vijf keer per dag, dansen derwisjen om een mystieke concentratie te bereiken en mediteren boeddhisten. En wat doen christenen? Die discussiëren eindeloos over allerlei theoretische haarkloverijen, proberen bijvoorbeeld te bewijzen dat God bestaat. Onzin, meent Armstrong samen met de boeddha. Toen een man

aan hem voorlegde dat hij niet meer mediteerde omdat hij zich steeds afvroeg of God bestond, zei hij: "Je gedraagt je als iemand die dodelijk verwond is, maar iedere medische hulp weigert totdat hij de naam van de arts weet."

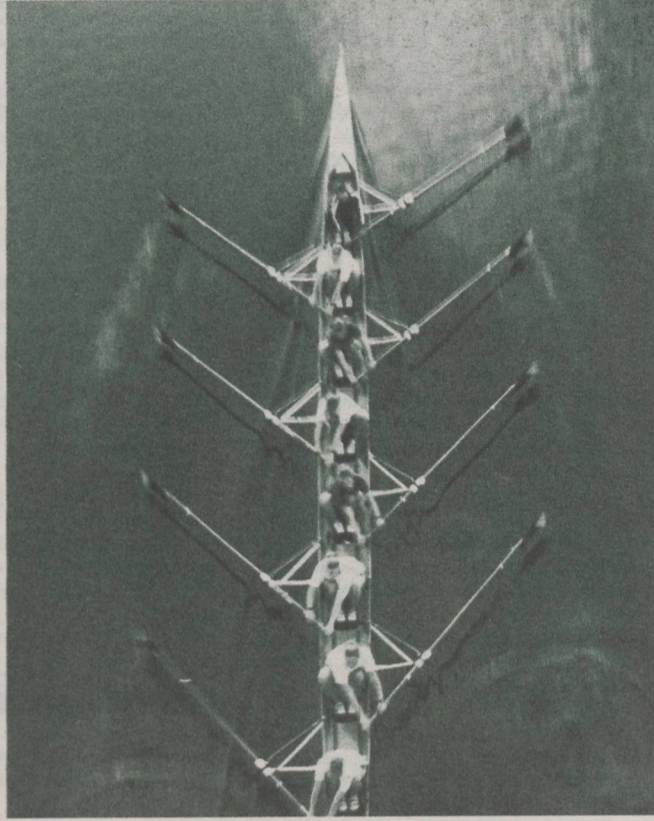
Armstrong heeft zichzelf weleens een freelance monotheïste genoemd, herinnert Valkenberg zich. "Het jodendom, christendom en islam spreken haar weliswaar het meest aan, maar ze plaatst zich niet in één specifieke traditie. Daarmee past ze in de huidige tijdgeest waarin het reli-shoppen aan de orde van de dag is. Je ziet dat ook bij studenten, ze halen wat weg bij New Age, bij het boeddhisme, geen probleem." De spirituele diepgang is soms ver te zoeken, maar positief is volgens Valkenberg dat religie tegenwoordig weer mag. Bij de Nijmeegse theologie-opleiding schreven zich afgelopen drie jaar telkens zo'n honderd studenten in, daarvoor waren dat er veertig. Het taboe van de jaren zestig – religie houdt mensen dom – is verdwenen. Wereldwijd is religie in opmars. "Ik ben het met Armstrong eens dat we leven in een spannende tijd. Duidelijk is dat de leegloop van de kerken nog wel even doorgaat. De vraag is nu of er een nieuw religieus bewustzijn de kop op steekt of dat religie uitsterft?"

Als er een revolutie komt, dan zal die beginnen in Azië of Afrika, vermoedt Valkenberg. "Daar bezit religie nog een zekere vitaliteit die in West-Europa al lang weg is. Je merkt dat ook aan het enthousiasme van Aziatische of Afrikaanse studenten. Aan de andere kant denk ik weleens dat grote delen van de wereld helemaal niet hiermee bezig zijn; die hebben hun handen vol aan aids en hongersnood; het zal ze worst wezen of er al dan niet een spirituele revolutie op komst is."

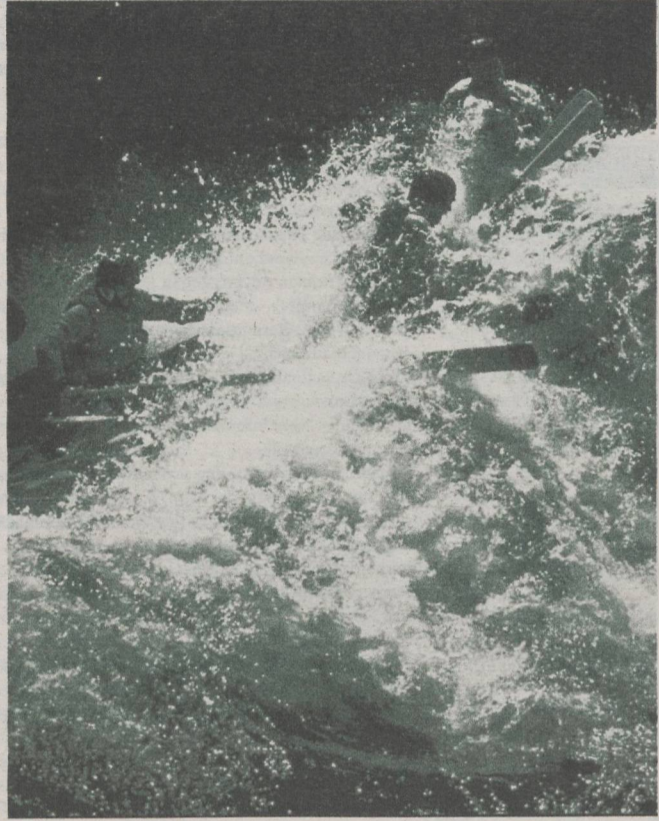
De Tanslezing 'Faith after September 11th' vindt plaats op dinsdag 12 november (20.00 uur) in de aula aan de Minderbroedersberg. De lezing is in het Engels. Toegang gratis

Karen Armstrong Foto: archief Studium Generale

Old training

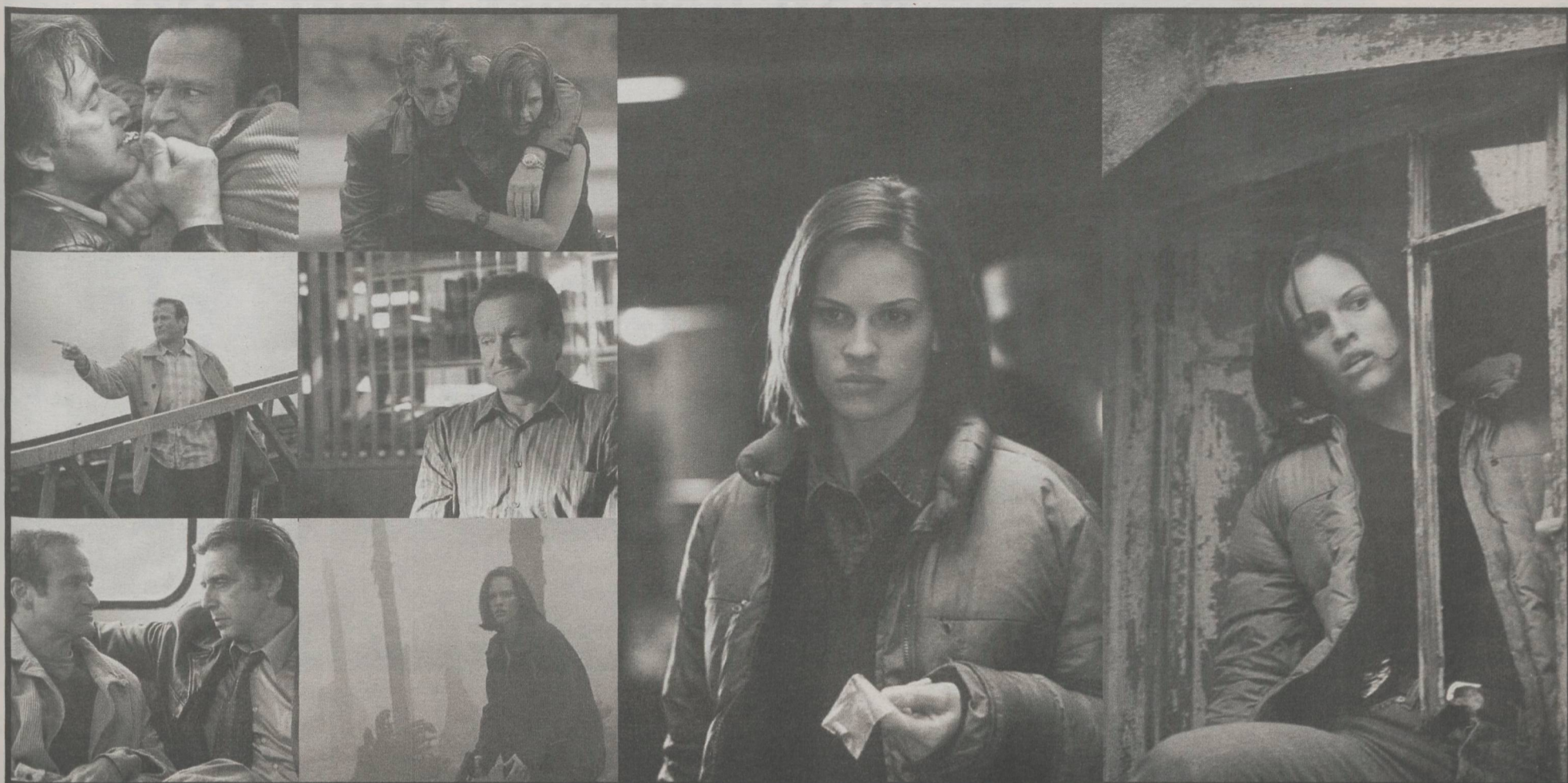
New training

Get a new sense of direction at our visiting associate program

Aan de slag in de dynamische consulting praktijk. Als stagiair circa drie maanden meewerken aan stevige, uitdagende projecten op het gebied van strategie en organisatie. Volwaardig lid van een team met ervaren consultants die je intensief begeleiden. Bijdragen aan het vormgeven van aanpak en oplossingsrichting. Voorzien van een uitstekende stagevergoeding. Ben je in de laatste fase van je academische studie, beschik je over een bovengemiddeld analytisch vermogen en ben je niet bang voor een paar spatjes, neem dan contact op met het BCG Recruiting Team, 035 - 5486800. Of kijk op www.bcg.nl **THE BOSTON CONSULTING GROUP**

Amsterdam Athens Atlanta Auckland Bangkok Barcelona Beijing Berlin Boston Brussels Budapest Buenos Aires Chicago Cologne Copenhagen Dallas Düsseldorf Frankfurt Hamburg Helsinki Hong Kong Istanbul Jakarta Kuala Lumpur Lisbon London Los Angeles Madrid Melbourne Mexico City Milan Monterrey Moscow Mumbai Munich New Delhi New York Oslo Paris Prague Rome San Francisco São Paulo Seoul Shanghai Singapore Stockholm Stuttgart Sydney Tokyo Toronto Vienna Warsaw Washington Zürich

Vechten tegen de slaap

Foto's: IMDB

★★★

Een film zonder bekende acteurs is in Amerika niet snel een daverend succes. Dat zag regisseur Christopher Nolan ook toen zijn *lowbudget* productie *Memento* vooral bij de filmkenners scoorde. Met zijn nieuwe film *Insomnia* geeft hij het grote publiek wat het wil: een gedegen film vol grote namen.

Insomnia, wat slapeloosheid betekent, is een remake van een in 1997 uitgebrachte Noorse thriller. De film speelt zich af in 'Nightmute',

een ons-kent-ons dorpje in Alaska waar de zonnemers nooit onder gaat. Rechercheur Will Dormer (Al Pacino) helpt de plaatselijke politie bij de onopgeloste moord op een jong meisje. Als hij plotseling verzeild raakt in dichte mist schiet hij, mede als gevolg van een aanhoudend slaapgebrek, per ongeluk zijn partner neer. Op het moment dat hij besluit de ware toedracht van het ongeluk te verhullen, komt hij in conflict met moordenaar 'Brody' (Robin Williams, in een opvallend sterke rol) die alles heeft gezien. Daarmee is de jager plots een prooi en raken de twee verward in een spannend gevecht tussen goed en kwaad. De film heeft alles in zich van een degelijke

thriller. Een goede cast, een script met voldoende verrassende wendingen, maar bovenal een regisseur die de kunst van het detail beheerst. Met zo min mogelijk middelen creëert Nolan het maximale aan spanning. Door het gebruik van beeldflitsen en steeds terugkerende flashbacks schept hij een kille gespannen sfeer. Soms verlegt hij de aandacht naar schijnbare futiliteiten, zoals het klapperen van de ruitenwissers waardoor het publiek zich zo identificeert met de hondsmoede Pacino dat het bijna samen met hem in slaap wil vallen.

Het is jammer dat Nolan overduidelijk concessies heeft gedaan aan het brede bioscooppubliek. Zette hij in *Memento* nog de hele film

op zijn kop door het verhaal van achter naar voren te vertellen, dit keer houdt hij zich meer aan de regels. Over zijn vorige film werd nog uren nagepraat, het slot van *Insomnia* spreekt daarentegen voor zich.

Nolan lijkt met dit laatste werk vooral zijn naam te willen vestigen, want meer pretenties heeft de film niet. *De Volkskrant* concludeert dan ook terecht dat *Insomnia* een vaardig gemaakte thriller is, niets meer en niets minder, die vooral nieuwsgierig maakt naar Nolans volgende zet.

■ Niels van der Laan

Girlpower op leeftijd

★★

Thelma and Louise was een vrouwenfilm met ballen, niet in de laatste plaats door het scenario van Callie Khouri. In *Divine Secrets of the Ya-Ya Sisterhood* van regisseur Khouri draait het opnieuw om vrouwen, vriendschap en vrijheid. Deze keer echter geen stoere heldinnen, maar vier bejaarde dames met een wel héél bijzonder theekransje.

In het Amerika van de jaren dertig verenigen vier bakvissen zich in de mysterieuze Ya-Ya

Sisterhood. Als priesteressen van deze flauwe cultus weten de hartsvriendinnen zich staande te houden; eerst als puber, later ook als volwassene. Hun voornaamste bezigheid lijkt verdacht veel op die van menig studentendispuut: drinken.

De echte beproeving voor de sisters komt op latere leeftijd, als YaYa-dochter Sidda (Sandra Bullock) de fout begaat moederlief in het openbaar de schuld te geven van haar ongelukkige jeugd.

Een verzoening tussen moeder en dochter lijkt ver weg, tot de sisterhood in actie komt. De bejaarde dames ontvoeren dochter Sidda en

onthullen aan haar de goddelijke geheimen van de YaYa's. Hierdoor krijgt Sidda zowel inzicht in het verleden van haar moeder, als haar problematische karakter waarna een suikerzoet *happy end* volgt.

De vier dames zijn af en toe ronduit grappig. Met name Maggie Smith krijgt de lachers op haar hand als knorrige en kettingrokende YaYa, compleet met draagbare zuurstoftank en een gezonde dosis *girlpower*. Daarnaast is de uitstekende acteerprestatie van Ashley Judd als de moeder van Sidda in haar jonge jaren, het vermelden waard.

Helaas wordt de 'koude oorlog' tussen moeder

en dochter, toch de kern van *Divine Secrets of the Ya-Ya Sisterhood*, op geen enkel moment echt spannend. De overvloed aan flashbacks en de snelle wisseling tussen komische en dramatische scènes, maken het verhaal oppervlakkig. Wat overblijft is een onsamenhangende verzameling van "vervelende vrouwenclichés", zoals *de Volkskrant* terecht opmerkt.

In Amerika mogen de Ya-Ya clubjes als paddestoelen uit de grond schieten, *The Divine Secrets* blijft een vrouwenfilm zonder ballen. Gecastreed door een slap verhaal en slechte regie.

■ Pim de Kuijer

ORAKEL
IN RUSTE

Het zwijgen van Maria Zachea

Maria Zachea kreeg tussen 1933 en 1953 dertien kinderen. In 1988 werd zij getroffen door een hersenbloeding. In februari 1989 besloten de twaalf overlevende kinderen haar dag en (vooral) nacht thuis te verzorgen. Wat ze niet konden weten was hoelang dat zou gaan duren. Uiteindelijk zorgen zij acht jaar lang voor hun moeder; bijna eens in de veertien dagen een

avond en een nacht, tot in de ochtend de dagverpleging komt. Vele uren doorbrengen met een zwijgende moeder. Kon zij niet meer praten, lukte het niet goed meer, of wilde ze niet? De journaliste Judith Koelemeijer, een van haar 29 kleinkinderen, geboren in 1967, raakt geïntrigeerd door dit mysterieuze zwijgen en de vanzelfsprekende trouw van haar ouders, ooms en tantes. Met hun instemming heeft zij een *oral history* geschreven; wat is er allemaal gebeurd in het gezin van Maria Zachea, wat voor relatie had ieder kind met de vader en de

moeder, hoe is hun eigen leven verlopen? *Het zwijgen van Maria Zachea* won vorige week de NS-publieksprijs, de enige lezersprijs voor het Nederlandse boek. Meer dan 20 duizend mensen brachten in oktober hun stem uit. Koelemeijer versloeg onder andere de goddelijke Harry Mulisch en de commerciële bestsellerfabriek Nicci French. De laatste jaren hebben meer (auto)biografische documentaires de prijs gewonnen. Hella Haasse met de *Heren van de thee*, en Geert Mak met *De eeuw van mijn vader*. Eindelijk ontstaat in Nederland een volwassen

literatuur van waargebeurde verhalen die ons verhelderen in wat voor tijden wij leven.

Het zwijgen van Maria Zachea sla ik hoog aan. Vooral jongere lezers die willen weten hoe de jeugd jaren van hun ouders er uitzagen, en hoe hun ouders omgingen met hun grootouders, kunnen veel plezier beleven aan deze meeslepende, helemaal niet literaire vertelling.

■ Hans Philipsen

Oud-rector en cultuurkenner Hans Philipsen geeft wekelijks zijn visie op cultuur

Lucky Bastard!

In vol bruiloftsornaat sta ik op het toilet van Chateau Neercanne waar het huwelijk tussen Luisa en 'ene' Henk zal plaatsvinden. Na de uitnodiging van Luisa ben ik als een razende aan de slag gegaan om mijn duivelsplan te ontwikkelen. Veel tijd had ik niet, dus heb ik de broodnodige hulp van mijn broer Bert in geroepen. Op hem kan ik tenminste bouwen, wil ik de vreugdevolle dag in totale chaos laten eindigen. Bert komt het toilet binnen. Hij heeft een halve fles champagne en twee glazen in zijn hand en schenkt stijlvol in. "Het ziet er goed uit daarbinnen", zegt hij met een verdacht dubbele tong. "Sjieke bruiloft hoor." "Je weet toch zeker dat alles gratis is", vraagt hij. "Ook de drank hè?", voegt hij daar angstig aan toe, terwijl hij snel zijn glas in een teug achteroverslaat. "Ja, alles is gratis, maar vergeet niet wat we afgesproken hebben." Bert komt naast me staan en samen kijken we gevaarlijk in de spiegel. We hebben onze haren strak naar achteren gekamd en zien er goed uit in onze jacquets. We doen nog even een James Bond pose, zetten onze horloges gelijk en gaan richting het front.

Buiten gekomen worden we door een zeventende ceremoniemeester naar een kapel geleid, als een molenwiek zwaait hij met zijn draaiboek de genodigden de goede richting in. Een vrouw wordt vol in haar gezicht geraakt door de enthousiaste bruiloftsmanger; haar hoed krijgt een voltreffer en belandt op de grond. Bert springt onmiddellijk bij, pakt met een vlugge beweging de hoed op en presenteert hem galant met één arm achter zijn rug, waar een stukje van een nieuwe fles champagne zichtbaar is, aan de vrouw. "Dank u zeer beleefd jongeman", zegt de vrouw. Ik herken haar onmiddellijk, het is de moeder van Luisa. Ik probeer me nog te verbergen achter mijn broer, maar het is al te laat. "Zo Wortel", zegt een pinnige stem. "Toch gekomen om te kijken wat je mist?" "Dat is een kwestie van interpretatie, mevrouw", zeg ik ad rem en terwijl de moeder van Luisa me dom aankijkt vlucht ik snel naar binnen.

Ik pak een plekje in het midden maar ver genoeg van de wraakzuchtige familie. Bert heeft zich met zijn fles tussen wat bejaarde vrouwen geposteerd. Ik zie hem gapen en zijn logge lijf zakt wat onderuit, een kwartier later hoor ik diep gesnurk door de stille kapel. Ondanks het schaamteloze dragongeluid van mijn broer ben ik onder de indruk van de akoestiek van de kapel. Mmm denk ik, dit biedt perspectief.

Dan is het zover. De lichten worden een beetje gedempt en de muziek vult de kapel. Daar komt ze... Ze ziet er prachtig uit. De kaarsen geven een sprookjesachtige gloed op haar gezicht. Ik zie de spanning in haar ogen terwijl ze voorbij schrijdt aan de arm van haar trotse vader (de lul!). Heel even kijkt ze naar de menigte en voor een enkele seconde kruisen onze ogen elkaar. Ik zie een lege blik, en met knikkende knieën ga ik verslagen zitten....Henk, you lucky bastard!

► Wordt vervolgd

Onder dak

Het meidenhuis waar je als man geweest moet zijn

Foto: Ram van Meel

De bestorming van deze Bastille is als een jongensdroom. Yoyp van 't Hek noemde het niet voor niets een 'hunkerbunker': een studentenhuus met alleen maar meisjes. Zo ook Tragohuis 'Grote Gracht'.

Quinten, Elke, Carlijn, Marijtje en Mirjam staat er onder de deur. Hier is het dan: huize 'Grote Gracht'. De deur gaat open. Een prachtig huis met een doolhof aan kamers en gangen, midden in de stad. Maar dat vrouwen netter zijn dan mannen gaat hier niet op, de opgestapelde afwas - tot aan het plafond - houdt het daglicht buiten. Bovenaan de trap staan Marijtje Kuijken (23, vijfdejaars rechten) en Mirjam Westerveld (21, vierdejaars IB) als ontvangstcomité. Eenmaal neergeploft op de bank vertellen de dames dat je pas de officiële titel Tragohuis krijgt wanneer er meer dan drie mensen wonen en minimaal de helft bij Tragos lid is. Ook zitten Mirjam en Marijtje bij het dispuut Ritz, waarvan men over de leden beweert dat ze dik, lelijk en chagrijnig

zijn en zuipen als mannen. "Maar ach, dan kan het toch alleen maar meevallen," zegt Mirjam schouderophalend.

Verder kent een vrouwenhuus weinig voordelen, behalve dat je eens ongegeneerd in slip door de gangen kunt dartelen.

En mannen?

Een van de mannen in hun leven is de huisbaas. Mirjam: "Dankzij hem hebben we een 'gedoogde' wasmachine - mag niet volgens het huurcontract - en geen kabel. Hij vond het niet nodig, de publieke omroepen waren genoeg. De televisie valt ook nog eens uit als er een brommer of bus langs rijdt. Daarom kijken we soms bij anderen, onder het mom van: gezellig samen eten."

Eén andere man is nog minder welkom: de part-time zwerver op hun stoepje. Gekleed in een luipaardenvel met daaronder rode schoentjes heeft hij - met Mexicaans uiterlijk - een heerlijke mat in zijn nek hangen. "Als je daar 's nachts niet van schrikt, dan weet ik het ook niet meer", huivert Marijtje.

De 'echte' mannen komen op zijn minst één keer per jaar, tijdens het beruchte huisdiner. Wanneer je als man in Maastricht iets wilt voorstellen, dan moet je er geweest zijn. Met enthousiasme vertelt Mirjam: "Bij vorige edities eindigde het feestje regelmatig met de komst van de politie. Zo hadden we een paar jaren geleden de ramen open gezet en dansten de mensen op straat mee met de muziek. Plotseling stond er zo'n gesubsidieerde rozenverkoper midden in de kamer. De dates hebben hem toen vrolijk naar buiten gewerkt."

En heel af en toe slaapt er een jongen twee keer in het huis, maar niet in dezelfde kamer. Dan staat hij - na het lozen van zijn ochtendurine - heel even vertwijfeld te kijken: "Uit welke deur kwam ik deze keer?"

■ Rob Willems

Onder dak is een tweewekelijkse rubriek over alle aspecten van 'wonen'

DE FEEST COMMISSIE

10

De commissieleden zijn bij Joost thuis. Er staan twee houten stoelen, een bruine bank en een krukje. Polle zit op het krukje, Anne op de bank. Ze drinken koffie en thee uit mokken die acceptabel schoon zijn, maar niet smetteloos.

Joost opent de vergadering. "Het eikelfeest was een groot succes - al kan ik me er niet meer zoveel van herinneren, haha. Ik heb nog steeds koppijn. Oek, wat was de opbrengst?"

"Ongeveer vijftig euro", zegt Oek, "kan iets meer of minder zijn".

Hoe moet dat nou als er eens iets minder bezoekers komen, denkt Anne. Polle en Machteld kijken ook lichtelijk verbaasd. Joost niet. Joost vindt het allemaal wel in orde. "We hebben toch winst gemaakt", roept hij, "wanneer hebben we dat nou voor het laatst gedaan? 't Was niet goedkoop, hoor. Die rookmachine, die projector..."

Anne probeert zo geruisloos mogelijk haar neus op te halen. Ze is verkouden. Polle daarentegen ziet er blakend gezond uit.

"Een groot succes, dat feest", herhaalt Joost. Hij schikt zijn jasje en merkt op: "Er is bovendien iets moois opgebloeid."

Machteld en Oek gniffelen. Anne voelt dat ze rood wordt. Gewoon rustig ademhalen.

Oek vraagt: "Jullie hebben het zeker ook heel leuk gevonden?"

"Ja, hoor", zegt Polle.

De huichelaar, denkt Anne. Hij liep even later al weer met een ander door de stad. Of misschien was dat wel zijn zus, als hij die heeft. Of een lesbische middelbare-schoolvriendin, wie weet.

"Ik had best veel gedronken die avond", zegt Anne. Verwijs naar alcohol en iedereen lacht instemmend. Dat is makkelijk.

"Nou, ik was wel nuchter", zegt Polle.

"Voor het kerstfeest heb ik iets leuks bedacht", roept Joost, "Ik zag een boomerangkaartje van het Fiesta del Torro, van dat herendispuut Que Pasa. Zullen wij ook een feest voor het goede doel organiseren? Ze kunnen moeilijk zeggen dat we het idee gestolen hebben. Dat kunnen ze niet maken tegenover het goede doel."

"Heb je al een goed doel bedacht", vraagt Polle.

"Daar gaat het niet om", vindt Joost, "We moeten vooral bedenken welke bandjes we willen uitnodigen en zo."

Machteld: "Zolang we maar geen dj inhuren die grappen maakt over 'Claus in da house'."

Dat ze daar nog steeds een probleem van maakt, denkt Anne. De begrafenis is alweer weken geleden.

"Anders geven we het geld aan het Prins Claus Fonds", juicht Joost.

"Wat is dat voor fonds", vraagt Machteld.

"Doet er niet toe. Wedden dat het bestaat? En we huren de Bonbonnière af, we laten Van Dik Hout komen..."

Oek, als een echte penningmeester: "En waar halen we het geld vandaan?"

"We zoeken sponsors", antwoordt Joost, "ABN Amro, Marlboro, KLM, noem maar op. We zullen Que Pasa eens laten zien hoe je zoiets aanpakt."

Anne snuit haar neus op het ranzige toilet van Joost, waar halfnaakte vrouwen tegen de tegels hangen. Ze gooit het papiertje weg, trekt door en stapte de WC uit. Daar staat Polle op haar te wachten.

"Zullen we nog even wat thee drinken", vraagt hij.

"Mij best", zegt Anne. Ze voelt zich betrap, maar weet niet precies waarop. Misschien op het snuiten, want dat moet hij hebben gehoord. Ze trekt haar jas aan zonder Polle aan te kijken.

Terwijl ze de deur uitstappen, vraagt ze: "Wie was dat meisje waarmee jij vorige week door de stad liep?" Ze probeert alle bitse klank uit haar stem te verdrijven. Eigenlijk wil ze het helemaal niet vragen.

"Wanneer", vraagt Polle. "O, dat was zomaar iemand."

■ Bas Belleman

► Wordt vervolgd